

BİST’TE İŞLEM GÖREN MEVDUAT BANKALARININ CAMELS BİLEŞENLERİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRMESİ

Başta pandemi olmak üzere pek çok belirsizlik süreçlerinin yaşandığı 2020–2023 yılları, Türk bankacılık sektörü üzerinde olağanüstü etkiler yaratmıştır. Bu dönemin analizini kritik kılan bir diğer unsur, küresel ve yerel belirsizliklere karşı Türk mevduat bankacılığı sektörünün performansını etkileyen taban tabana zıt finansal politika uygulamalarının eş zamanlı olarak yürürlüğe konmasıdır. Zıt politikalar, diğer değişkenler sabitken, farklı uçları temsil eden yaklaşımların mevduat bankacılığı üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkilerini değerlendirmek açısından önemli mesajlar barındırmaktadır. Söz konusu politikaların etkileri, bankacılık sektörünün finansal göstergeleri olan rasyolar üzerinde açıkça gözlemlenebilmektedir. Bu bağlamda, çalışmada Borsa İstanbul’da işlem gören mevduat bankalarının finansal sağlıklarının değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Değerlendirme sürecinde uluslararası düzeyde geçerliliği bulunan CAMELS analizi esas alınmıştır. CAMELS analizi; sermaye yeterliliği, varlık kalitesi, yönetim kalitesi, kârlılık, likidite ve piyasa riskine duyarlılık bileşenleri üzerinden bankaların finansal dayanıklılığını ve yönetsel etkinliğini ölçmeye yönelik kapsamlı bir yöntemdir. Farklı para politikalarına verdikleri tepkiler ve aldıkları stratejik pozisyonlar üzerinden BIST mevduat bankalarının yatırım yapılabilirlik potansiyelleri analiz edilmiş; tüm mevduat bankaları içerisindeki konumları, yıllık bazda CAMELS bileşenleri ışığında yorumlanmıştır.

❖ *BIST’te işlem gören mevduat bankaları, TBB’deki mevduat bankaları rasyo verilerinden BIST’te işlem görenlerin ortalamaları/toplamaları alınması suretiyle kıyasa dahil edilmiştir.*

SERMAYE YETERLİLİĞİ

BIST Bankalarının SYO Performansı (2020-2023)

<i>Banka (BIST Kodu)</i>	<i>2020 (%)</i>	<i>2021 (%)</i>	<i>2022 (%)</i>	<i>2023 (%)</i>	<i>2020-2023 Değişim</i>
AKBNK	21,8	22,2	24,6	21,9	+0,1 puan
GARAN	18,5	18,3	20,6	20,6	+2,1 puan
ISCTR	18,7	20,4	24,4	21,6	+2,9 puan
YKBNK	18,2	18,7	21,3	20,3	+2,1 puan
HALKB	15,2	14,5	14,7	14,3	-0,9 puan
VAKBN	16,4	14,8	15,2	15,1	-1,3 puan
BIST Ort.	17,6	17,9	20,2	20,1	+2,5 puan
Tüm Mevduat Bankaları					+0,3 puan
SYO Ort.	18,3	18,1	19,2	18,6	

- ❖ 2010 yılındaki son düzenlemeyle mevduat bankalarının sermaye yeterliliklerini sermaye tamponlarıyla birlikte %12'nin altına düşürmemeleri şartı Basel III Uzlaşısı gereğince sabittir. Bankaların **risk ağırlıklı varlıklarına karşılık ne kadar sermayesi olduğunu** gösteren bu oran, %12'lik seviyede Basel III çerçevesinde bankacılık sektörünün beklenmedik ataklara, potansiyel kayıplara ve finansal şoklara karşı korunmasında asgari tedbir oranı olarak kullanılmaktadır.
- ✓ *SYO performansında tablodaki yıllarda BIST mevduat bankalarında nispeten en tedbirli görünüm Akbank ve İş Bankası'nda.*

Yıl	BIST Mevduat Bankaları Ort. SYO	Tüm Mevduat Bankaları Ort. SYO	Fark (Puan)
2020	17,6	18,3	-0,7
2021	17,9	18,1	-0,2
2022	20,2	19,2	+1,0
2023	20,1	18,6	+1,5

- ➔ 2020-2023 döneminde Türkiye ve dünyadaki gelişmelerin, uygulanan finans politikalarının etkisinde bankacılık sektöründe yaşanan gelişmelerin, mevduat bankaları özsermaye yeterlilik oranları (Basel III kriterleri çerçevesindeki sermaye yeterlilik rasyoları) üzerinde önemli etkileri olmuştur.
- ➔ Sermaye yeterlilik oranlarını korumalarına rağmen TCMB'nin düşük faiz politikası ve Covid 19 destek paketleri etkisiyle kredi stoku genişleyen mevduat bankalarının risk ağırlıklı varlıklarında artışlar gerçekleşti.
- ✓ *Yalnızca sermaye yeterlilik oranlarına bakıldığında BIST'te işlem gören mevduat bankalarının pandemi etkisinin hissedildiği ilk yıllarda ortalamanın nispeten üstünde riske sahip olduğu görülmekte. İlerleyen yıllarda (2022,2023) aksine bir seyirle BIST mevduat bankaları tüm mevduat bankaları ortalaması içerisinde nispeten daha tedbirli bir görünüme sahip.*

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Bilanço içi Döviz Pozisyonu / Özkaynaklar (Ortalama)	Bilanço içi Döviz Pozisyonu / Özkaynaklar (Ortalama)	
2020	95,8	90,1	+5,7
2021	111,2	96,6	+14,6
2022	56,6	44,6	+12,0
2023	50,7	48,7	+2,0

- ✓ *Banka bilançolarının önemli bir kısmını yabancı para cinsinden varlık ve yükümlülükler oluşturmakta. Türk bankacılık sisteminin yabancı para cinsinden varlık ve yükümlülükleri bu bankaları kur riskleriyle karşı karşıya bırakmaktadır.*

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Net Bilanço içi Döviz Pozisyonu / Özkaynaklar (Ortalama)	Net Bilanço içi Döviz Pozisyonu / Özkaynaklar (Ortalama)	
2020	-83,4	-81,1	-2,3
2021	-97,9	-94,2	-3,7
2022	-48,0	-42,8	-5,2
2023	-60,9	-59,4	-1,5

- *Döviz varlık ve yükümlülükleri arasındaki fark net bilanço içi döviz pozisyonunu vermektedir.*
- ✓ *Rakamlar Türk bankacılık sisteminin yapısal olarak daima açık veren bir yapıya sahip oluşunu tasdik etmekte.*

➔ **Açıkların 2021’de artış göstermesi:** Türk finans piyasası 2021 yılını kurlarda hareketlilik ve TL’deki değer kaybıyla geçirdi. Kur hareketlerine karşı riskli yapıda bulunan mevduat

bankacılığı sektörü kur ataklarına karşı savunmasız kalıp TL'nin değer kaybından olumsuz etkilendi.

- ➔ **2022'deki toparlanma:** KKM'nin 2021 Aralık ayında devreye sokulmasıyla kur hareketliliklerindeki istikrar bankaların döviz pozisyonlarını nispeten toparladı.
- ➔ **2023'teki politika değişimi:** Mayıs seçimlerinden sonra Ortodoks modele geçiş ile KKM'den çıkış sürecinin başlaması ve kurların serbest bırakılması sonucu dalgalanmaların yeniden başlaması ile birlikte bilanço pozisyonlarında tekrar zorlanmalar görüldü.

- ✓ *Tablolardaki yıllarda BIST'te işlem gören mevduat bankaları tüm mevduat bankaları içerisinde kur risklerine karşı nispeten daha açık pozisyonlarda. (2022'de bu fark görece daha anlamlı)*
- ✓ *Bu durum BIST bankalarının kur kaynaklı riskten korunma amaçlı daha çok türev işlemi devreye alması gerektiği anlamına gelmekte.*

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	(Net Bilanço Pozisyonu + Net Nazım Hesap Pozisyonu) / Özkaynaklar	(Net Bilanço Pozisyonu + Net Nazım Hesap Pozisyonu) / Özkaynaklar	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	5,2	4,5	+0,7
2021	8,3	6,7	+1,6
2022	0,6	1,3	-0,7
2023	5,1	6,2	-1,1

- *Döviz pozisyonların türev araçlarla korunması yoluyla pozisyonlar kapatılmakta ve kur riski azalmakta veya ortadan kalkmaktadır.*
- ➔ Türev araçların dahil olmadığı oranlarda pozisyonların özkaynaklara oranı açık vermektedir. 2021 Aralık ayındaki KKM hamlesi sonrası açıkların karşılanması özkaynak yükümlülüğü düşüş gösterdi. Bir başka ifadeyle özkaynak rakamları sabit tutulduğunda, 2022 yılı özelinde kur riskindeki düşüş özkaynakların kur riskini karşılayabilme oranını arttırmıştır. 2023'te kurların serbest bırakılmasıyla korunma ihtiyacı yeniden artmıştır.
- ✓ *Net Nazım Hesaplarla bankalar kendilerini kur riskine karşı korunmaya almıştır. Korunma işlemleri sonrası banka grupları arasında yıllar içerisinde neredeyse fark bulunmamakta.*

BİLANÇO YAPISI

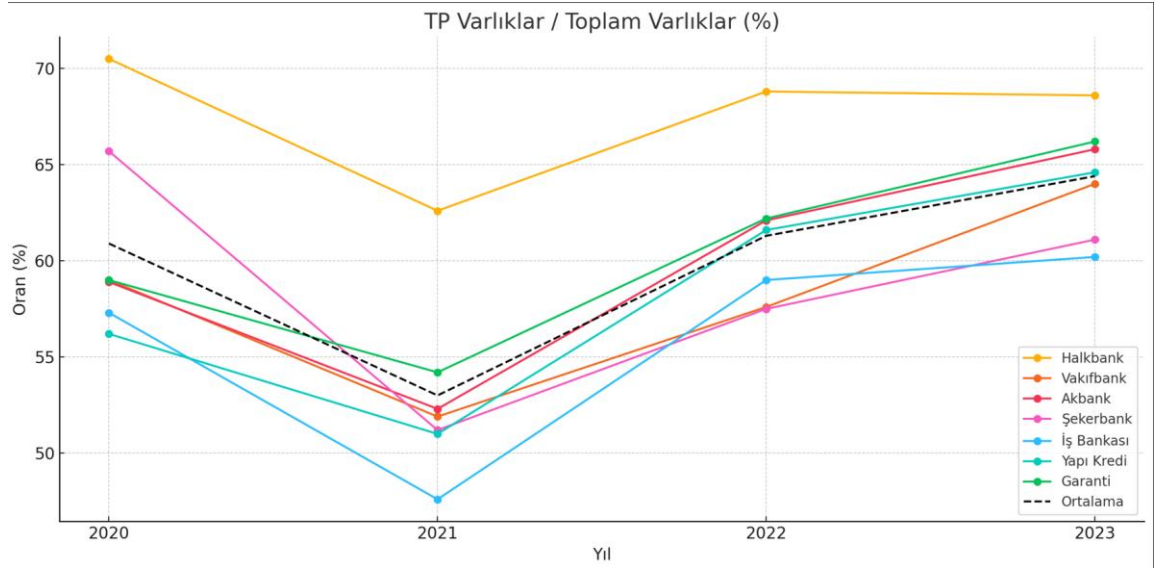
- ❖ Aktifte kredi ve menkul kıymetlerin; pasifte mevduatın, alınan kredilerin ve özsermayenin içerisindeki payını ölçen oranları içerir. Aktif ve pasiflerdeki yabancı para payları, bilanço yapısını etkileyen önemli unsurlardır.

Yıl	BİST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	TP Varlıklar / Toplam Varlıklar (Ortalama)	TP Varlıklar / Toplam Varlıklar (Ortalama)	
2020	60,9	60,3	+0,6
2021	53,0	51,6	+1,4
2022	61,3	59,6	+1,7
2023	64,4	63,2	+1,2

Yıl	BİST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	YP Varlıklar / Toplam Varlıklar (Ortalama)	YP Varlıklar / Toplam Varlıklar (Ortalama)	
2020	39,1	39,7	-0,6
2021	47,0	48,4	-1,4
2022	38,7	40,4	-1,7
2023	35,6	36,8	-1,2

- ✓ Süreç boyunca BİST mevduat bankalarının TP varlık oranlarının ortalamanın üzerinde oluşu bu bankaların döviz riskine karşı nispeten daha tedbirli olduğunu göstermekte. Yalnızca bu oranlara bakılarak özellikle 2020 ve 2021 yıllarındaki kur hareketliliklerinin BİST bankalarının

reel getirileri üzerinde daha az olumsuz etkiler göstermiş olduğu söylenebilir. Yine de mevduat bankalarının %50'nin üzerindeki TP varlık oranları bu bankaları kur ataklarına karşı zaten korumalı kılmaktadır.

- BIST mevduat bankalarında yıllar içerisinde TP varlık payında Halkbank en güçlü görünüme sahip.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	TP Yükümlülükler / Toplam Yükümlülükler (Ortalama)	TP Yükümlülükler / Toplam Yükümlülükler (Ortalama)	
2020	51,7	51,4	+0,3
2021	44,6	44,1	+0,5
2022	55,7	55,1	+0,6
2023	58,6	57,9	+0,7

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	YP Yükümlülükler / Toplam Yükümlülükler	YP Yükümlülükler / Toplam Yükümlülükler	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	48,3	48,6	-0,3
2021	55,4	55,9	-0,5
2022	44,3	44,9	-0,6
2023	41,4	42,1	-0,7

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	YP Varlıklar / YP Yükümlülükler	YP Varlıklar / YP Yükümlülükler	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	81,4	81,8	-0,4
2021	84,9	86,6	-1,7
2022	87,4	90,1	-2,7
2023	86,3	87,2	-0,9

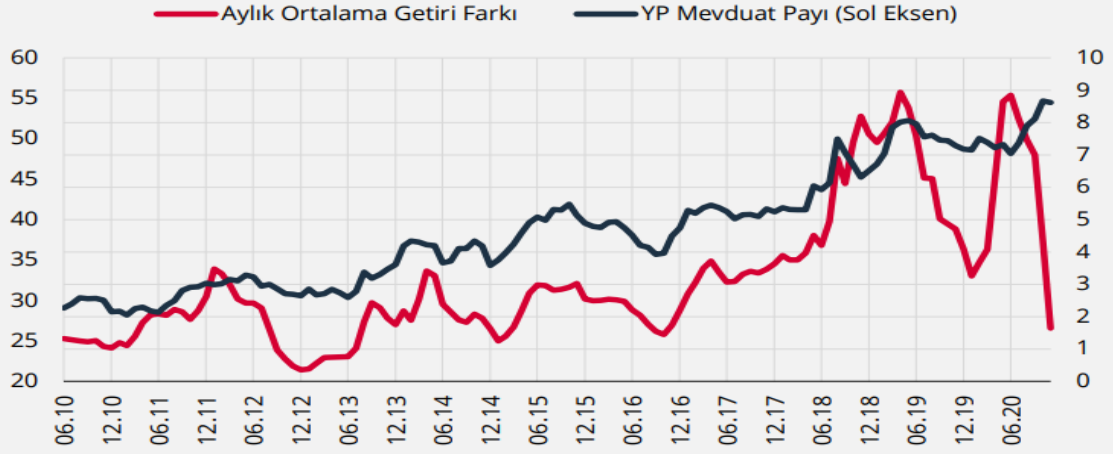
➔ Bankalar açık pozisyonda;

✓ Kur riskine açıklık BIST mevduat bankalarında görece yüksek seyretmiştir.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	TP Mevduat / Toplam Mevduat	TP Mevduat / Toplam Mevduat	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	45,9	46,1	-0,2
2021	36,3	36,9	-0,6
2022	53,0	53,6	-0,6
2023	59,7	60,5	-0,8

- ✓ 2021’de her iki grupta TL mevduat oranında sert düşüş göze çarpmakta.
- ✓ Kurda hareketliliğin arttığı 2021’de TL mevduatın payında düşüş gerçekleşmiş; KKM’nin devreye alındığı 2022’de ve rasyonel politikalara geçişin başladığı 2023 yılında TL mevduat talebi her iki grupta da yükselişe geçmiştir.

Grafik 1: Aylık Ortalama Getiri Farkı (YP-TL) ve Toplam Mevduat İçerisinde YP Mevduat Payı (%)

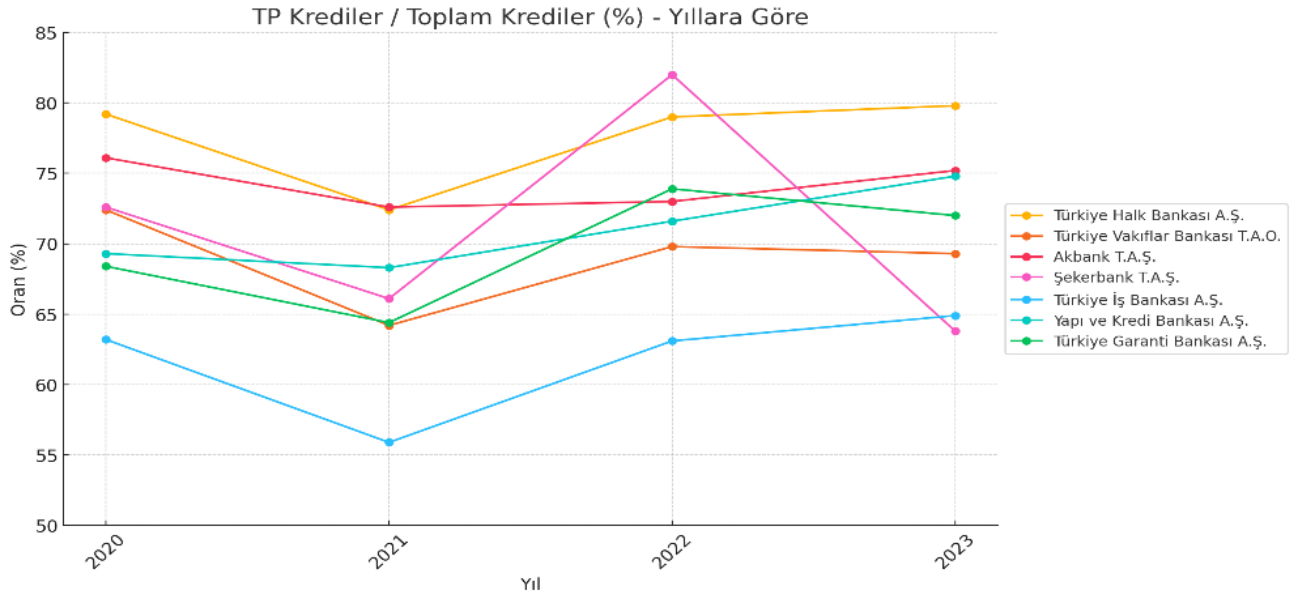
Kaynak: BDDK, TCMB, Yazarların hesaplamaları.

“İki farklı yatırım tercihinin aylık ortalama TL getiri farkı ile dolarizasyon eğiliminin yakın bir ilişki sergilediğini göstermektedir. Getiri farkının YP mevduat sahibi lehine önemli derece arttığı 2018 sonrası dönemde dolarizasyon eğiliminin de hız kazandığı görülmektedir. Bu nedenle TL mevduat tercihinde TL’de değer kaybı beklentilerinin önemli rol oynadığı değerlendirilmektedir.” (TCMB Enflasyon Raporu 2021/1)

- ➔ Özellikle 2021 son çeyreğinde kurdaki hızlı artış ve TL mevduata uygulanan düşük faizler, yurtiçi tasarrufların döviz veya altına kaymasına yol açmış, dolarizasyonu artırmıştır.
- ➔ 2021 Aralık ayında KKM’nin devreye sokulmasıyla 2022’de TL mevduat payı hızla toparlanarak yeniden %50’lerin üzerine çıkmış, 2023’te de faizlerin yükseltilmesine bağlı olarak daha da artmıştır. Yüksek mevduat faizi TL mevduatın cazibesini artırmış; döviz mevduatın payını azaltmıştır.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	TP Krediler / Toplam Krediler (Ortalama)	TP Krediler / Toplam Krediler (Ortalama)	
2020	70,4	70,6	-0,2
2021	63,8	63,7	+0,1
2022	70,4	70,3	+0,1
2023	71,4	70,6	+0,8

- ➔ 2020'deki bilanço düzenlemesi ve teşvikler, kredileri canlandırıp TL'deki görece değeri stabilitesinin de etkisiyle bankaların toplam kredileri içindeki TL payını diri tuttu.
- ➔ 2021'de kurlardaki oynaklık ve TL'deki hızlı değeri kaybı sonucu krediler içerisindeki TL payı bariz düşüş gösterdi.
- ➔ 2022'de KKM'nin devreye girmesiyle TL'ye olan güven nispeten tazelenip krediler içerisindeki TL payı önceki seviyelere yükseldi.
- ➔ 2023'ün ikinci yarısındaki geleneksel politikaya geçiş ve TL faizlerindeki artışla krediler içerisinde TL payı önceki seviyelerde korundu.

✓ **Halkbank**

- Oran hep çok yüksek: %79,2 → %79,8 (2020–2023)
- Kamu bankası olarak **TL ile kredi verme görevini güçlü şekilde sürdürüyor.**
- Kur riskine maruziyet düşük.

✓ **VakıfBank**

- Genel olarak yukarı yönlü istikrar var.
- TL krediye yönelim güçlü fakat özel bankalara göre daha sınırlı.

✓ **Akbank**

- Her yıl yüksek oranlarla çalışıyor.
- Döviz pozisyonunu sınırlı tutuyor.

✓ **Şekerbank**

- BIST'te işlem gören en volatil banka: %72,6 → %66,1 → %82,0 → %63,8
- 2022'de TL kredi atağı yapmış; 2023'te ise ciddi düşüş.
- Bu dalgalanma, bireysel ve KOBİ portföyündeki değişikliklerden kaynaklanmış olabilir.

✓ **Türkiye İş Bankası**

- %63,2 → %64,9 ile görece düşük ve dengeli seyir izliyor.
- Büyük ölçekli kurumsal portföyü nedeniyle dövizli kredi oranı daha yüksek olabilir.

✓ **Yapı Kredi**

- %69,3 → %74,8: kademeli artış var
- TL kredi büyümesini stratejik olarak sürdürüyor.

✓ **Garanti**

- %68,4 → %72,0: hafif dalgalı ama yukarı yönlü.
- 2022'deki artış muhtemelen KKM sonrası TL kredi imkânlarının artmasından kaynaklı.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Toplam Mevduat / Toplam Varlıklar (Ortalama)	Toplam Mevduat / Toplam Varlıklar (Ortalama)	
2020	64,5	62,7	+1,8
2021	64,1	63,6	+0,5
2022	68,0	68,6	-0,6
2023	69,7	70,6	-0,9

- ➔ Belirsizliklerin, enflasyonist tetiklenmelerin artması emtia edinimine alternatif olarak mevduat talebini canlı tutmuştur.
- ➔ 2021'deki kur şoklarına karşı yıl sonu KKM'nin devreye sokulması ve 2023'teki faiz artışlarıyla bu talebin canlılığı korunmuş, bankalardaki mevduatların varlıklardaki payı sürekli artış göstermiştir.
- ✓ *BIST bankaları başlangıçta (2020-21) oran bakımından ortalamanın üzerinde çıkarken, 2022-23'te sektör ortalamasının nispeten gerisinde.*
- ✓ *Hemen her iki banka grubu da yıllara göre sürekli artış var.*

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Alınan Krediler / Toplam Varlıklar (Ortalama)	Alınan Krediler / Toplam Varlıklar (Ortalama)	
2020	5,5	6,4	-0,9
2021	5,9	6,9	-1,0
2022	5,0	5,7	-0,7
2023	5,3	6,2	-0,9

- *Para piyasasında bankaların aldıkları çoğu sendikasyon kredisinden oluşan kredilerin varlıklarınca karşılanabilme oranını gösterir.*
- ✓ *Oran BIST bankalarında görece düşük seyretmiştir.*

AKTİF KALİTESİ

- ❖ Bankaların yatırımlarının dağılımını, kredilerin ne kadarının sorunsuz geri döndüğünü, ne kadarının sorunlu olup karşılık ayrıldığı bilgilerini içeren oranlardır.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Finansal Varlıklar (Net) / Toplam Varlıklar (Ortalama)	Finansal Varlıklar (Net) / Toplam Varlıklar (Ortalama)	
2020	24,2	26,8	-2,6
2021	31,8	34,3	-2,5
2022	27,1	30,6	-3,5
2023	28,5	31,7	-3,2

- Bankaların daha çok menkul kıymet, devlet tahvili gibi finansal ürünlerde mi, yoksa kredi gibi faiz gelirli aktiflerde mi yoğunlaştığını gösterir.
- Krediler artarken finansal varlıkların payı düşer, kredilerin payı düşerken finansal varlıkların payı yükselir.
- ✓ Gelişmelere paralel olarak 2021’de varlıkların payı her iki grupta da en yüksek. (Mevcut yıllarda kredi faizi getirilerine en çok yoğunlaştığı yıl.)

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Toplam Krediler / Toplam Varlıklar	Toplam Krediler / Toplam Varlıklar	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	63,5	63,0	+0,5
2021	56,5	56,3	+0,2
2022	56,3	56,1	+0,2
2023	52,6	52,4	+0,2

- Kredilerin payı azalması durumunda bankaların kredi riski görece azalmakta ve dolayısıyla SYO yükselmekte. Bu da daha düşük riskli varlıkların artması demek.
- ➔ Kredilerin varlıklardaki payı her iki grupta da düşüşte. Mevcut yıllarda paralel olarak her iki banka grubunun SYO’larındaki artış da bu durumla paralellik göstermekte. Bankalar 2020’den 2023 yılına kadar korunma adına risk oranlarını düşürme ve/veya sermaye tamponlarını yükseltme yoluna gitmiştir.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Toplam Krediler / Toplam Mevduat	Toplam Krediler / Toplam Mevduat	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	99,4	100,5	-1,1
2021	88,9	88,5	+0,4
2022	83,1	81,7	+1,4
2023	76,0	74,2	+1,8

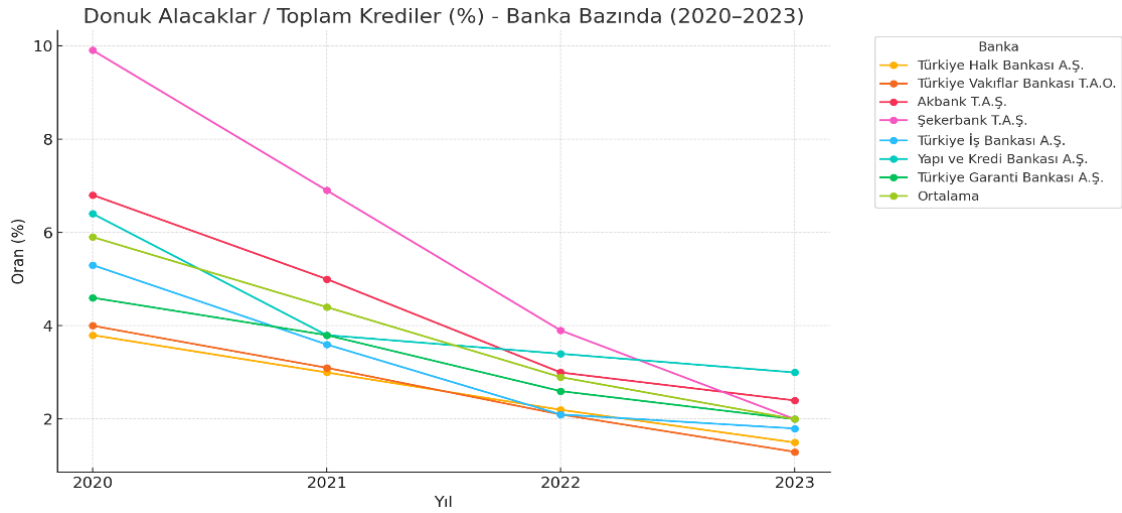
➤ *Kredilerin ne oranda mevduatla fonladığını göstermekte.*

✓ *Her iki banka grubunda da yıllara göre azalış gözükmemekte.*

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Donuk Alacaklar / Toplam Krediler	Donuk Alacaklar / Toplam Krediler	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	5,9	4,7	+1,2
2021	4,4	3,7	+0,7
2022	2,9	2,4	+0,5
2023	2,0	1,9	+0,1

➤ *Takibe alınan kredilerin henüz giderleştirilmemiş kısımlarının toplam krediler içerisindeki payını gösterir.*

✓ *Yıllar içerisinde her iki grup bankaların kredi arzları daralmış ve arzın azalmasıyla birlikte haliyle donuk alacaklar da azalış göstermiş.*

✓ BIST bankaları arasında 2020'de donuk alacak oranı en yüksek Şekerbank. 2023'e dek tüm bankalarda donuk alacak oranı sürekli düşüşte.

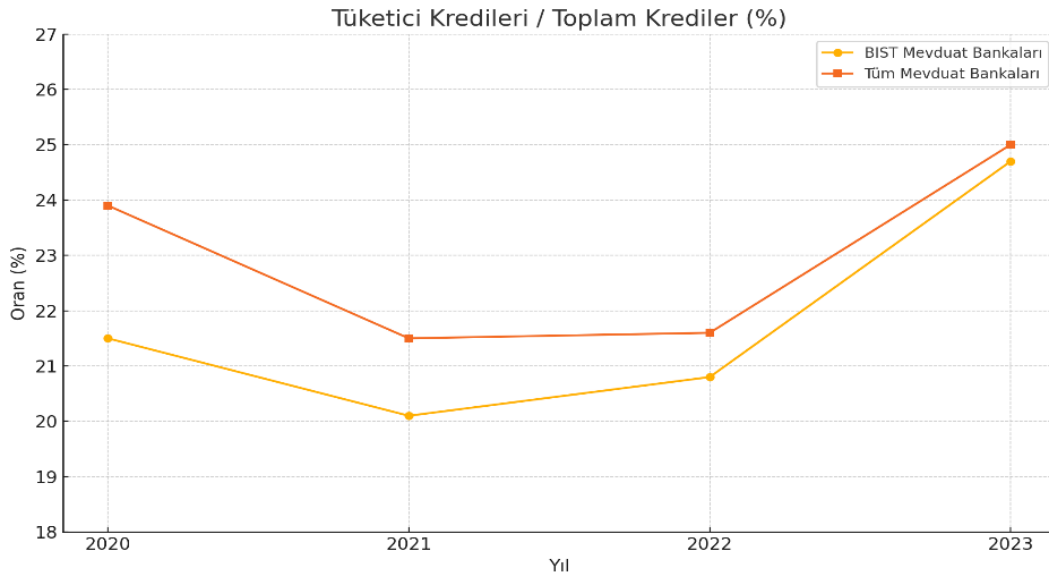
Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Duran Varlıklar / Toplam Varlıklar (Ortalama)	Duran Varlıklar / Toplam Varlıklar (Ortalama)	
2020	3,9	3,4	+0,5
2021	3,4	3,1	+0,3
2022	3,8	3,4	+0,4
2023	4,1	3,6	+0,5

- Toplam varlıklar içerisinde likiditesi olmayan – gelir yaratmayan varlıkların payını göstermekte. Bankacılık sektöründe duran varlıklar, kısa vadede nakde çevrilmesi amaçlanmayan uzun vadeli varlıklardır.
- ➔ Bankaların yıllar içerisinde orta ve uzun vadede karlılığı destekleyecek altyapı yatırımlarını artırarak ilerlediği söylenebilir. Bankalar yeni şubeler açmış, gayrimenkul alımı yapmış ve/veya iştiraklere yatırım yapmış görünmekte.
- ➔ Daha etkili bir faktör olarak bankalar, pandemi etkisi sonrası yıllar içerisinde dijital altyapı yatırımlarına yönelerek teknolojik bankacılık hizmetlerini geliştirmeye yönelmiştir. Özellikle müşterilerin şubelere gitme gerekliliklerini mobil bankacılık hizmetlerini geliştirme yoluyla minimize etmeye çalışmışlardır. Bu gelişmeler duran varlıklar içerisinde maddi olmayan kısımlarda geniş yer almış, duran varlıkların toplam varlıklar içerisindeki payını yıllar içerisinde yükseltmiştir.
- ✓ Özel bankaların nispeten daha geniş yer tuttuğu BIST bankalarının tabloda her yıl öne çıkışı, kamu bankalarına karşın özel bankaların bu hizmetlere bir miktar daha fazla fon

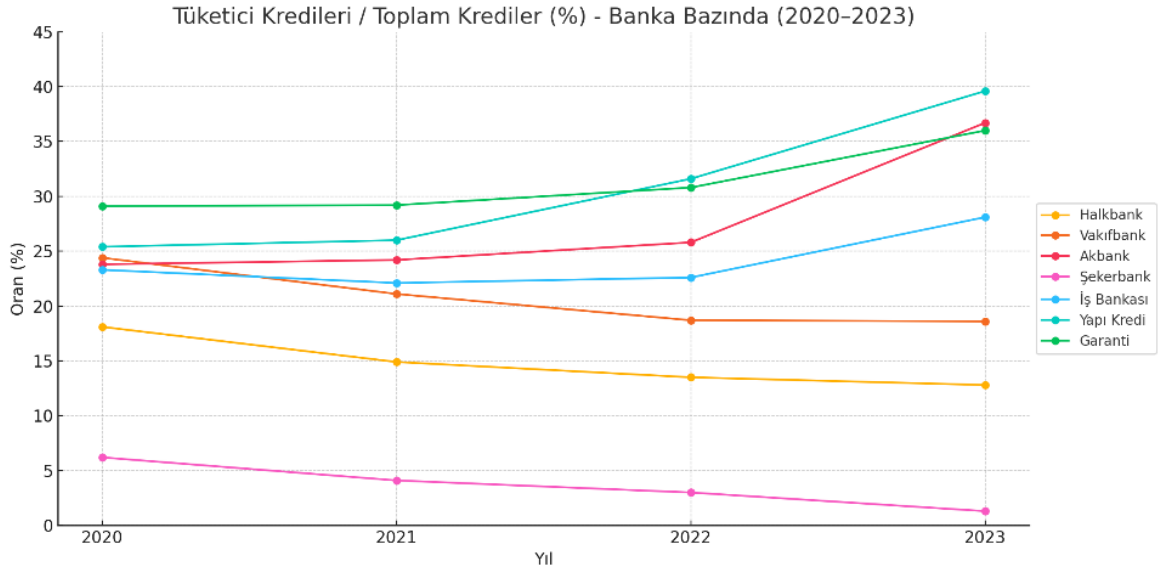
ayırıldığı mesajını vermekte. Görünüşe göre mevduat bankaları pandemi yıllarında likit varlıklarını daha çok kredilendirmelere ayırırken özel bankalar altyapı yatırımlarına öncelik vermiş.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Tüketici Kredileri / Toplam Krediler	Tüketici Kredileri / Toplam Krediler	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	21,5	23,9	-2,4
2021	20,1	21,5	-1,4
2022	20,8	21,6	-0,8
2023	24,7	25,0	-0,3

- Toplam krediler içerisinde ticari ve tarım kredileri dışındaki kredilerin payını gösterir. Bir başka ifadeyle bankanın kredi portföyü içinde bireylere yönelik (konut, taşıt, ihtiyaç) kredilerin toplam kredilere oranıdır.

- ➔ Tablodaki kamu bankacılığı payının daha geniş yer tuttuğu “tüm mevduat bankaları” grubunun mevcut yıllardaki tüketici kredileri bazında “BIST grubu”ndan bariz üstünlüğü, pandeminin durgunluk etkisinin örselenmesi amaçlı hükümetin mevduat bankalarına kredi sübvansiyonları ve kolaylıkları sunması gelişmeleriyle örtüşmektedir. Piyasada kredi canlılığının korunması ipini göğüsleyen devlet bankaları karşısında daha çok teknik altyapı hizmetlerine ağırlık veren özel bankaların kredi arzlarında mevcut yıllarda nispi daralmalar gözlenmiş, bu durum tüm mevduat bankaları grubu karşısında görece çoğunluğu özel bankaların oluşturduğu BIST grubuna negatif etkide bulunmuştur.

✓ BIST bankaları içerisinde en düşük tüketici kredisi arzı Şekerbank'ta

KARLILIK, %

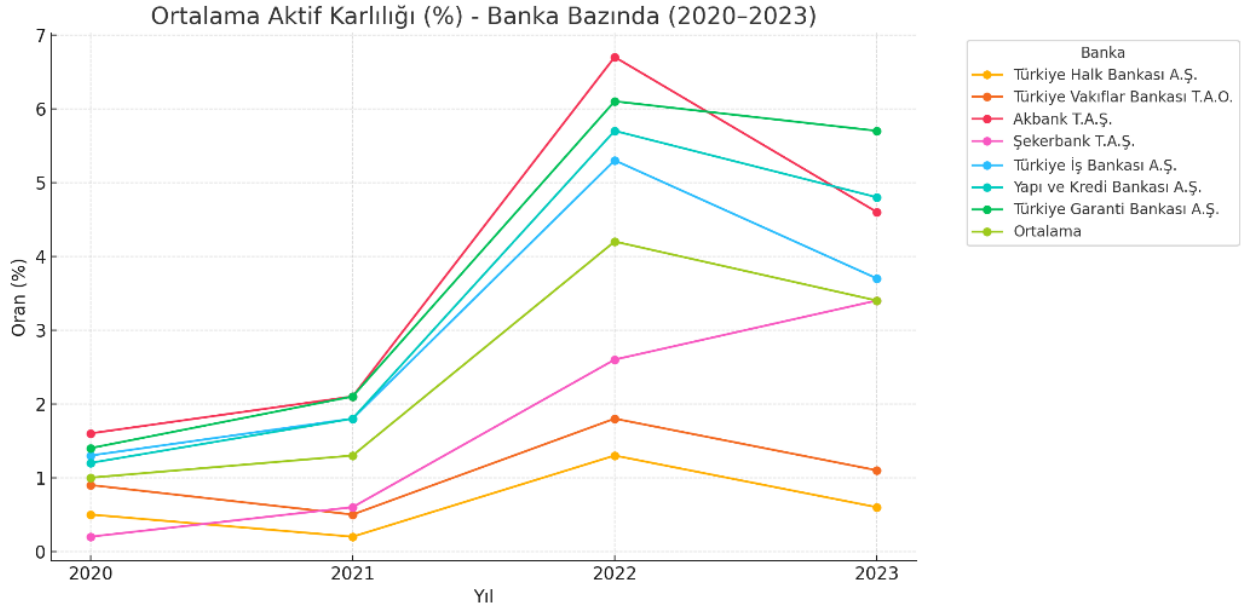
Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Ortalama Aktif Karlılığı (Ortalama)	Ortalama Aktif Karlılığı (Ortalama)	
2020	1,0	1,1	-0,1
2021	1,3	1,2	+0,1
2022	4,2	3,8	+0,4
2023	3,4	3,2	+0,2

- Bankaların menkul kıymetlere, kredilere ve nakit varlıklara yaptıkları yatırımlardan edindikleri gelirlerin yatırımların tutarına bölünmesiyle elde edilen sonuçların yıllık bazda ortalamalarını gösterir. (Net Dönem Karı (Zararı) / Toplam Aktifler)
- Hemen her rasyoda olduğu gibi aktif karlılık oranları yorumlanırken her yılın makro fotoğrafını dikkate almak önemlidir.
 - ✓ Özellikle 2022'de bu yatırımların bankalara kar getirdiği görülmekte.
- ➔ Pandeminin durgunluk etkisinin önlenmesi amacıyla 1 Mayıs 2020'de BDDK tarafından bankalara aktif rasyosu yükümlülüğünün getirilmesiyle bankaların topladıkları mevduatları kredi olarak kullanmaları sağlanmıştır. Bu süreçte kredi hacimleri hızlı artış göstermekte.

- ➔ Süreç içerisinde MB politika faizinin %8,25'e kadar düşürülüp enflasyonist baskılarla %17'ye kadar çıkarıldığı dalgalı süreçte bankalar kredi hacmini büyüterek ve takipteki kredi sınıflamalarında esnekliklerle faaliyetlerini sürdürdü.
- ➔ Pandemi etkisinin azalış gösterdiği, görece yüksek politika faiziyle girilen 2021 yılının son çeyreğindeki para politikasındaki gevşemeler ve TL'nin kurlar karşısında düşüşünün de tetiklediği enflasyonist ortamda bankaların karlılıklarında nominal yükselişler gerçekleşti.
- ➔ KKM'nin devreye girmesine ek olarak düşürülen faizlerin 2022 yılında etkisinin bankaların aktif karlılıklarına yansıdığı net görünmekte. Bu yıl bankalar karlılıklarının büyük kısmını kredilerden değil, Hazine'nin ihraç ettiği TÜFE'ye endeksli borçlanma araçlarından elde etmiştir. Buna ek olarak enflasyondaki sıçrama nedeniyle geçmiş yıllarda ihraç edilmiş TÜFE'ye endeksli bonoların getirisi olağanüstü yükselmiş, bu da Hazine'ye ek maliyet olurken bankalara ciddi faiz gelirleri sağlamıştır.
- ➔ Ayrıca 2022 yılında KKM uygulaması ile KKM üzerinden TL mevduat payı önemli artış göstermiş ve bankaların kur risklerinden korunmaları ile istikrar sağlanmıştır.
- ➔ Tümüne ek olarak 2022 karlılığındaki artışta enflasyonun nominal etkisinin payının olduğu da hesaba katılmalıdır.

- ➔ 2023 yılında seçim belirsizlikleri, finans politikası geçişleri (ortodoksiye dönüş), deprem bölgesindeki kredi ertelemeleri ve bankaların bölgeye bağış için fon ayırmaları gibi etkiler bulunmakta.
- ➔ KKM'nin kopuş sürecinin de başladığı 2023 yılının ikinci yarısında hızla artan faizler, mevduat faizlerini ve fonlama maliyetini yükseltip, bankaların net faiz marjlarını daraltıcı etki yapmıştır. Örneğin, büyük mevduat sahiplerini TL'de tutmak için bankalar %40'ı aşan mevduat faizleri teklif etmek zorunda kalıp, aktif getirileri yüksek enflasyona rağmen sınırlanmaya başlayınca kârlılıklarında daralmalar olmuştur. Sonuç olarak 2023 genelinde bankaların nominal net kârı önceki yıla göre artmaya devam etse de (BDDK verilerine göre 2022'de 431,6 milyar TL olan sektör kârı 2023'te 603,6 milyar TL'ye çıktı) aktif kârlılık oranı düşüşe geçmiştir.
- ➔ Faiz artışlarının karlılığa dokunan bir başka etkisi ise ellerinde düşük faizli tahvil bulunduran bankaların bu tahvil getirilerinin faiz arttığı süreçte düşüşe uğramasıdır. Tahvil yatırımı yapan bankalar bu süreçte karlılıklarında ciddi kayıplar yaşamıştır.

✓ Karlılıkta sıçramanın yaşandığı 2022’de en düşük karlılık performansı Halkbank’ta.

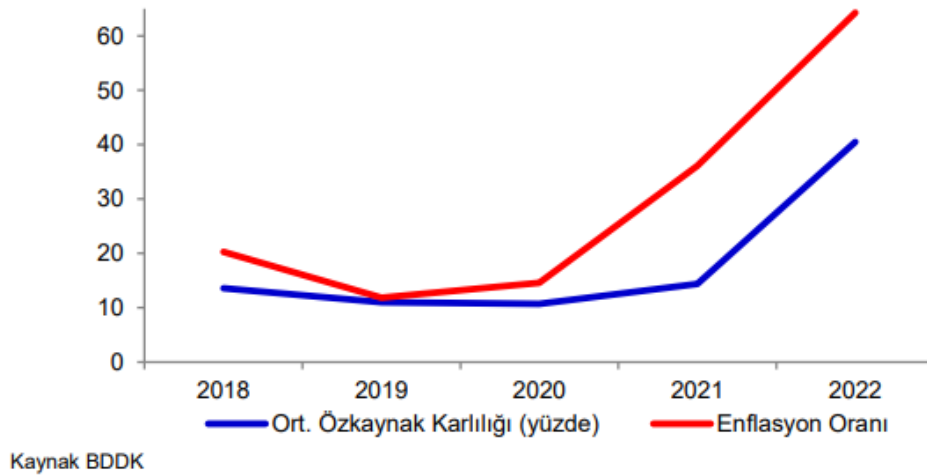
Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Ortalama Özkaynak Karlılığı (Ortalama)	Ortalama Özkaynak Karlılığı (Ortalama)	
2020	9,4	10,3	-0,9
2021	13,3	13,7	-0,4
2022	42,0	41,3	+0,7
2023	31,9	34,2	-2,3

- **Özkaynak kârlılığı (ROE)**, bir bankanın öz sermayesini ne kadar verimli kullandığını gösteren en temel kârlılık ölçütlerinden biridir. (Net Dönem Karı (Zararı) / Özkaynaklar)
- Mevduat bankaları açısından ROE’nin yüksek olması, bankanın özkaynaklarına oranla yüksek düzeyde net kâr elde ettiğine işaret eder.
- ✓ Önceki rasyolarda olduğu gibi 2022’de sıçramalar var.

➔ Pandemi başından itibaren uygulanan bankaların hizmet gelirlerine getirilen sınırlamalar, bankaların faiz dışı gelirleri üzerinde düşürücü etkiye bulunmuştur. Sınırlamalara ve belirsizliklere karşı korunma ihtiyatıyla bankaların genel karşılıklarını artırmalarının da etkisiyle pandemi etkisinin görüldüğü dönemde bankaların ortalama özkaynak karlılıkları genişleyen kredi hacimlerine rağmen yerinde saymıştır.

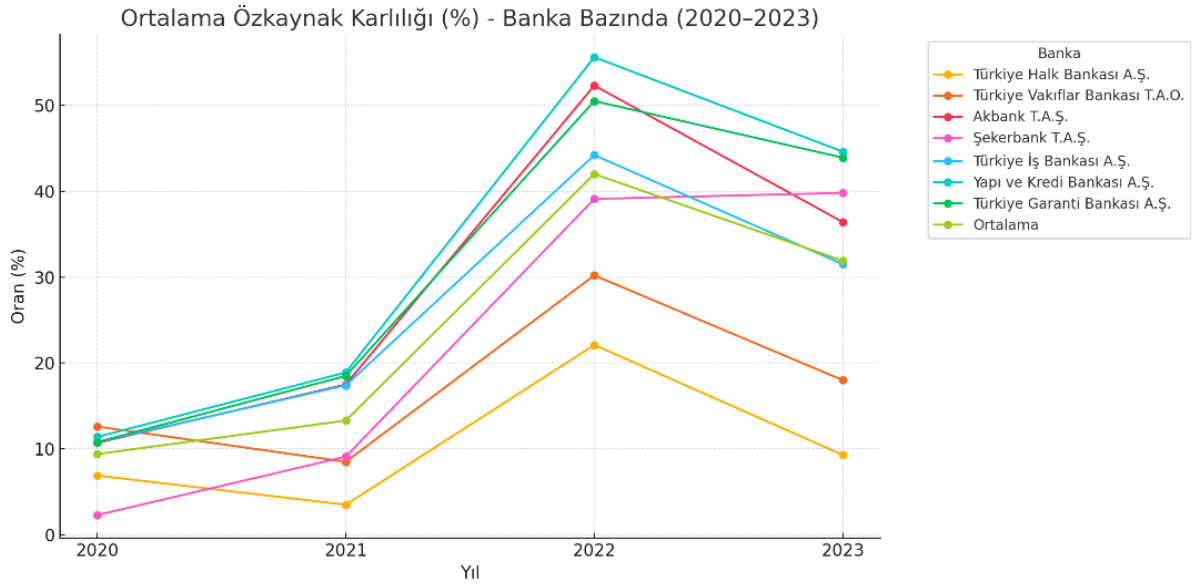
- ✓ Bu dönemde BIST'teki bankaların ROE'si tüm sektör ortalamasının hafif altında seyretmiş; bunda BIST bankaları arasında yer alıp pandeminin durgunluk etkisinin nispeten hafif hissedilmesinde fedakarlıkta bulunan kamu bankalarının düşük kârlılığının etkisi mevcut.
- ➔ 2021 yılında sınırlamaların kaldırılması sonucu bankaların portföy yönetimlerinde daha serbest kalması, piyasaların nispeten normale dönmesi ve yıl sonu KKM'nin devreye sokulmasıyla özkaynak karlılığında görece artışlar gerçekleşmiştir. Artışta önceki pandemi yılına ilişkin ihtiyatlı uygulamaların nispeten terk edilmesi, genel karşılıkların azalması, kredilerin takibe dönüşüm oranının düşük seyretmesi gibi gelişmelerin de etkisi vardır.
- ✓ 2021 sonunda BIST'teki mevduat bankalarının Ortalama Özkaynak Karlılığı %13,3 ile genel sektör ortalaması %13,7'nin biraz altında gerçekleşmiştir. Aradaki fark çok düşük olmakla birlikte, bu durum kısmen BIST bünyesindeki bazı büyük bankaların -özellikle kamu sermayeli bankalar- kârlılığının sektör ortalamasından hafif düşük olmasından kaynaklanmaktadır. Genel olarak 2021 yılında bankaların sermaye kârlılığı güçlü bir artış göstermiştir.
- ➔ 2022'deki enflasyonist patlamanın etkisiyle bankalar nominal karlılıkta rekor kırmış, bunda en belirgin kaynak, portföylerinde tuttukları TÜFE'ye endeksli devlet tahvillerinin (enflasyon endeksli bonoların) sağladığı faiz getirileri olmuştur.
- ➔ 2022'deki negatif reel faiz kredi talebini canlı tuttu ve bankaların kredi hacmi büyümeye devam etti. Mevcut krediler ve özellikle enflasyona endeksli varlıklardan gelen gelirler sayesinde net faiz marjı bankalar lehine gelişti. 2022 genelinde sektörün faiz gelirleri bir önceki yıla göre %119 artarken faiz giderleri %71 artmış olup; bu makas bankaların ana faaliyet kârını katlamıştır. Sonuçta bu süreçte bankalar yüksek enflasyon ortamında, mevduata ödediklerinden çok daha yüksek oranlarda gelir elde etmiştir.
- ➔ Ek olarak; 2022'de takipteki alacakların oranı düşük kalmaya devam edip (%2-3 bandı) güçlü kâr sayesinde bankalar sorunlu krediler için gerekli karşılıkları ayırdıktan sonra bile yüksek net kazanç elde etmişlerdir. Kârın artmasını özkaynaklardaki büyümeler de takip etmiş (2022'de sektör özkaynak toplamı %50 arttı) ancak özkaynak artışı bile Ortalama Özkaynak Karlılığı patlamasını engelleyemediği görülmektedir.

Özkaynak Karlılığı

- ➔ 2023'e gelindiğinde bankalar halen negatif reel faiz ortamında çalışsalar da 2022'deki kadar yüksek enflasyon geliri elde edemediler. Bu yılın tamamına baktığımızda bankalar yüksek enflasyonun yarattığı balon kârların sönmelenmesi ve artan fonlama maliyetleri nedeniyle özkaynak karlılıklarında düşüşler yaşamıştır.

- Bu düşüşün ana nedenleri arasında TÜFE endeksli tahvil getirilerinin düşmesi, kredi-mevduat faiz makasının regülasyonların etkisiyle bozulması ve faaliyet giderlerindeki artış gösterilmekte. Nitekim 2023'ün ilk yarısında bankaların -birazdan inceleyeceğimiz- net faiz marjı son yılların en düşük seviyelerine geriledi.
- Şubat 2023 Kahramanmaraş depremi felaketi sonrasında bankacılık sektörü bölgeye ciddi nakdi yardımlar ve kredi ertelemeleri yapan birçok büyük banka kârından milyarlarca TL'yi bağış olarak ayırdı. Bu da ilk çeyrek kârlılığını olumsuz etkileyen bir diğer faktör oldu. Yılın ikinci yarısında TL'nin değer kaybıyla artan BT maliyetleri, enerji ve kira giderleri de gider kalemlerini yukarı çekti. Bu süreçte bankalar her ne kadar **komisyon gelirlerini** güçlü tutmaya devam etseler de (dijital bankacılık hizmetlerindeki hacimsel artış gibi), bu gelirler gider artışını tam manasıyla karşılayamadı.
- 2023'te enflasyon baskılayıcı hamlelerin kısa vadede sonuç vermemesiyle bankaların personel maaşları ve operasyonel giderleri hızla artmış olup bankaların karlılık performansını olumsuz etkilemiştir.
- Haziran 2023'ten sonra başlayan faiz artışları ortalama aktif karlılığında olduğu gibi ilk planda bankaların ellerinde birikmiş düşük faizli sabit getirili menkul kıymet portföyü nedeniyle zarar riski yarattı. Önceki dönemlerde zorunlu olarak %9–10 faizli devlet tahvilleri biriktiren bankalar, piyasa faizleri yükselince bu tahvillerde potansiyel değer kayıplarıyla karşı karşıya kaldı. Pek çok banka bu menkul kıymetleri vadesine kadar elde tutarak geçici değer düşüş maliyetlerine katlanmak durumunda kaldı.
- Faiz artışlarının bir başka etkisi olarak, **mevduat faizlerinin hızla yükselmesi -özellikle yılın ikinci yarısı %40'ları bulması-** bankaların fonlama maliyetini artırdı. Buna karşılık mevcut kredi stokunun faizini hemen artırmanın mümkün olmayışı **faiz makasını daraltıcı etki göstermiştir**. Özetle, 2022'de bankalara avantaj sağlayan düşük politika faizi ortamı, 2023'te yerini hızla yükselen faiz ortamına bırakınca bankalar alışık olmadıkları bir **yüksek maliyet baskısıyla** yüzleşmeleri kârlılıklarını törpülemiştir.
- 2023 yılı aynı zamanda bu bankaların nominal karlılıklarının artışına rağmen özkaynak karlılığının düşmesi gibi bir paradoksal bir görünüm arz etmektedir. Bunun sebebi 2022'deki yüksek kârların büyük kısmının dağıtılmayıp özkaynaklara eklenmesi ve 2023 içinde bankaların sermayelerini güçlendirmek için bazı ilave adımlar atılmasıyla **özkaynakların daha hızlı büyümesidir**. Sektör özkaynakları 2023'te yaklaşık %50 artarak 1,8 trilyon TL'den 2,7 trilyon TL'ye yükselmiş, Özkaynak artışı net kâr artışını aştığından **ROE oranı matematiksel olarak düşmüştür**. Nitekim 2023 sonunda tüm mevduat bankalarının ortalama özkaynak kârlılığı tabloda %34,2'ye gerilemiş; BIST bankaları ortalaması ise %31,9 ile sektör geneline kıyasla daha düşük gerçekleşmiştir. Bunun en kritik nedeni, **2022'de kârlılığı en çok artan büyük özel bankaların 2023'te en sert düşüşü yaşamalarıdır**. Özellikle -çoğu BIST'te işlem gören- büyük özel mevduat bankaları bu yılki marj daralmasından en fazla etkilenen kesim oldu. Buna karşın, 2022'de ROE'si görece düşük kalan bazı kamu bankaları (örneğin Ziraat Bankası, BIST'te değil) 2023'te kâr artışını sürdürerek ortalamaya göre daha yüksek bir ROE elde etmiş olabilir. Ayrıca 2023'te sektör geneline bakıldığında bankalar arasındaki dağılımın heterojen olduğu görülüp; bazı orta ölçekli veya yabancı sermayeli bankaların kârlarında artış trendi korunurken, büyük bankalar gerileme olmuştur. Bu da BIST ortalaması ile genel ortalama arasındaki farkın açılmasında en kritik faktör olarak görülebilir.

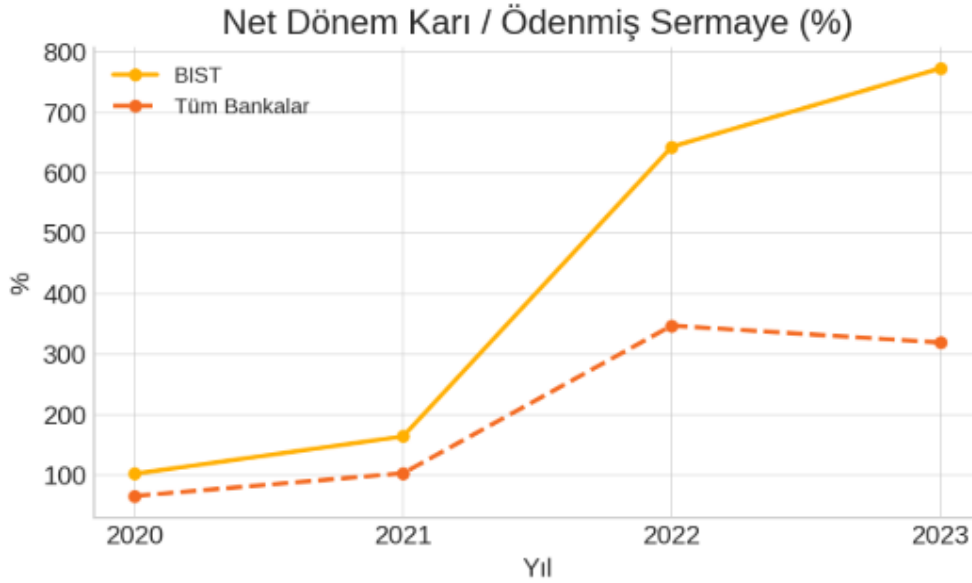
✓ *BIST mevduat bankaları içerisinde Yapı Kredi, Garanti, Akbank gibi özel sermayeli bankalar kamu bankalarına kıyasla özkaynak karlılığında daha etkin görünüm sergilemekte*

- ✓ **BIST'teki bankalar ile tüm mevduat bankaları arasındaki ROE farkları** dönemsel olarak değişebilmekte ancak uzun vadede yakın seyretmektedir. Kamu bankalarının yoğun kredi genişlemesi yaptıkları dönemlerde (örneğin 2020) BIST ortalaması bir miktar aşağı gelirken, özel bankaların kâr patlaması yaşadığı dönemlerde (2022) BIST ortalaması yukarı çıkabilmektedir. 2023 itibarıyla ise büyük özel bankaların kârındaki görece düşüş, BIST ortalamasını aşağı çekmiştir.
- ✓ Kritik bir başka sonuç tablonun bankacılık sektöründe **sermaye yapısı ve iş modelinin kârlılığa etkisini** de ortaya koymasındır: Agresif büyüme misyonu üstlenen kamu bankaları sürdürülebilir kârlılığı özel bankalar kadar yakalayamamış, piyasa koşullarına daha duyarlı özel bankalar ise uygun ortamda çok yüksek kârlılık seviyelerine ulaşabilmiştir.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları		Tüm Mevduat Bankaları	
	Vergi Öncesi Kar / Toplam Aktifler		Vergi Öncesi Kar / Toplam Aktifler	
	(Ortalama)		(Ortalama)	
2020	1,1		1,2	-0,1
2021	1,3		1,3	-
2022	4,6		4,1	+0,5
2023	3,2		3,0	+0,2

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Net Dönem Karı (Zararı) / Ödenmiş Sermaye (Ortalama)	Net Dönem Karı (Zararı) / Ödenmiş Sermaye (Ortalama)	
2020	102,4	65,7	+36,7
2021	164,2	103,3	+60,9
2022	643,2	347,4	+295,8
2023	772,9	319,5	+453,4

- Kârlılık ve sermaye verimliliği açısından önemli veriler sunan bu oran bankanın ortaklarının sağlamış olduğu ödenmiş sermaye başına ne kadar kâr elde edildiğini ölçer.
- Yıllar bazında bu oranın seyri, bankaların kârlılığının ve sermayeyi ne ölçüde etkin kullandıklarının zaman içinde nasıl değiştiğini gösterir.
- Özkaynak kârlılığına benzer şekilde yorumlanabilir olup burada özkaynağın sadece ödenmiş kısmının baz alınması oranları daha yüksek çıkarabilir.

- ✓ BIST bankalarının kârlılık oranlarının 2022'den itibaren keskin biçimde arttığı ve sektör geneli ile aradaki farkın anlamlı açıldığı görülmekte.
- ✓ Önceki karlılık rakamlarının yıllara göre seyrinden farklı olarak burada BIST mevduat bankalarında 2023'te yükseliş devam etmiştir.

- ➔ BIST bankalarının oranı 2020 yılında %102,4 ile **%100'ü aşmış görünmekte**, yani bu gruptaki bankalar bu yıl net kâr olarak ödenmiş sermayelerinin tamamından bile biraz fazlasını kazanmış oldular.
- ✓ *Tüm mevduat bankalarında oran %65,7 olup sektör genelinde kârlılık BIST'teki bankalar kadar yüksek görünmemektedir. Bunda en temel sebep tüm mevduat bankaları grubunda küçük ölçekli bankaların payının daha fazla olmasıdır.*
- ✓ *2020 yılı pandemi ve ekonomik durgunluk yılı olmasına rağmen bankalar kârlı kalabilmiştir. Kamu bankaları özellikle pandemi döneminde düşük faizli kredi kampanyaları ile ekonomiyi desteklemiş, bu da sektör genelinin kârlılık oranını aşağı çekmiş olabilir. Öte yandan BIST'teki (çoğunlukla özel) bankalar daha temkinli kredi politikalarıyla kârlılıklarını koruyarak, ödenmiş sermayelerinin tamamına yakın bir kâr elde etmeyi başarmıştır.*
- ✓ *Kalan süreçte önceki banka gruplarında karlılık oranlarıyla nedensellik ve eğilim bakımından paralellik gözükmemekte.*
- ✓ **2023'te BIST Bankaları ve Sektör Geneli Arasındaki Ayrışma:** 2023 yılında dikkat çekici bir şekilde BIST'te işlem gören bankaların kârlılık oranları yükselmeye devam ederken, sektör geneli ortalama oranı gerilemiştir. BIST bankalarının Net Kâr/Ödenmiş Sermaye oranı %772,9'a çıkarken, tüm mevduat bankalarının ortalaması %319,5 ile 2022'deki %347,4'ün altına düşmüştür. Bu ayrışmanın başlıca nedenlerini şöyle sıralayabiliriz:
- **Kamu Bankaları vs Özel Bankalar (Kâr Dinamiklerindeki Farklılık):** Sektör genelinin ortalamasının düşmesi, ağırlıklı olarak kamu sermayeli bankaların kârlılık oranlarındaki gerilemeden kaynaklanmıştır. 2023, Türkiye'de seçim yılı olduğundan, kamu bankaları hükümet politikaları doğrultusunda ekonomiyi desteklemek için yoğun kredi genişlemesi gerçekleştirdi. Özellikle ilk yarıda kamu bankaları düşük faizli veya sübvansiyonlu kredilerle piyasayı fonladı. Bu kredi genişlemesi, kamu bankalarının faiz marjını baskılamış olup verdikleri kredilerin getirisi piyasa koşullarının altında kalırken, mevduat tarafında belirli bir noktaya kadar maliyete katlandılar. BIST grubundaki payı daha büyük özel bankalar ise daha temkinli davranıp marjlarını korumaya odaklandılar; bu sayede kârlılıklarını yüksek tutabildiler. 2023'ün ilk yarısında büyük özel bankaların kârlarında geçen yıla göre duraklama veya düşüşler gözlenirken, kamu bankaları düşük baz nedeniyle kârlarını çok yüksek oranlarda artırdı. Ancak yılın ikinci yarısında makro politikadaki değişimle tablo aksine özel bankaların lehine döndü. Neticede yıl genelinde bakıldığında, özel sermayeli büyük bankalar kârlılıkta öne çıkıp, kamu bankalarının performansı geride kalmıştır.
 - 2023 başında kamu bankalarının sermaye yapısını güçlendirmek amacıyla büyük bir adım atıldı. Türkiye Varlık Fonu, üç kamu mevduat bankasına toplam 111,7 milyar TL sermaye desteği sağladı (Ziraat Bankası'na 49,7 milyar, Halkbank'a 30 milyar, VakıfBank'a 32 milyar TL) Bu destek, kamu bankalarının ödenmiş sermayelerini önemli ölçüde artırdı. Sonuçta aynı kâr, daha büyük bir sermaye paydası ile oranlandığı için bu bankalardaki oran düştü. BIST'teki özel bankaların çoğunda ise böyle bir dış sermaye enjeksiyonu olmayıp; onların ödenmiş sermayeleri yıl içinde görece sabit kalırken kârları yüksek seyretmeye devam ettiği için oranları yukarı gitti. Sermaye tabanındaki bu genişleme farkı, 2023'te BIST bankaları ile sektör ortalaması arasındaki makasın açılmasına katkıda bulundu.

- Özel bankalar sadece faiz geliri tarafında değil, **ücret ve komisyon, trading gelirleri gibi kalemlerde de daha iyi performans gösterdi.** BIST bankaları, müşterilerinden sağladıkları bankacılık hizmet gelirlerini artırmaya ve maliyetlerini etkin yönetmeye odaklanarak operasyonel verimlilik avantajı yakaladılar. Kamu bankaları ise daha çok hacimsel büyümeye odaklandığından, kârlılık metriğinde verimlilik dezavantajı yaşadılar. Örneğin, kamu bankalarının hızlı kredi büyümesi bunlara operasyonel yük ve risk maliyetleri getirirken, özel bankalar seçici kredi kullanarak risk-getiri dengesini korumuş oldular.
- **Sonuç – Ayrışmanın Görüntüsü:** 2023 sonunda bankacılık sektörü net karından en büyük payı yerli özel bankalar aldı (%39,4), kamu bankalarının payı ise %26,6'da kaldı. Bu dağılım, **çoğu BIST'te işlem gören özel bankaların sektör kârlarının aslan payını elde ettiğini gösteriyor.** Böylece Net Kar/Ödenmiş Sermaye oranında da BIST bankaları çok daha yüksek bir orana ulaşmış oldular. Diğer yandan, kamu bankalarının yanı sıra BIST'te olmayan bazı küçük/orta ölçekli özel bankalar ve yabancı sermayeli bankalar da (HSBC, Citibank gibi) kârlılık açısından daha mütevazı kaldığı için ilerleyen süreçte sektör ortalaması BIST bankalarına yetişemedi.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Kredi Faiz Gelirleri / Ortalama Krediler ve Alacaklar (%)	Kredi Faiz Gelirleri / Ortalama Krediler ve Alacaklar	
2020	10	9,4	+0,6
2021	10,5	9,8	+0,7
2022	12,5	11,9	+0,6
2023	15,0	14,9	+0,1

- Bankaların kredi portföyünden elde ettiği faiz gelirlerinin bu kredilerin ortalama büyüklüğüne oranıdır. Bankaların kredi verme faaliyetlerinden ne kadar verim elde ettiğini gösteren, bankaların kredi portföyünden elde ettikleri faiz gelirini gösteren bir verimlilik ölçütüdür.
- Riskli müşteri gruplarına yönelme ya da faiz dışı gelir eksikliği gibi istisnaların dışında rasyonun yükselmesi, genellikle kredi faiz oranlarının arttığını ya da kredilerin daha kârlı hale geldiğini ifade eder.
- ➔ Pandemi etkisinin hissedildiği 2020 yılı Nisan ayında bankaları kredi artırmaya teşvik etmek, mevduatların krediye dönüşümünü hızlandırmak amaçlı aktif rasyosu düzenlemesi gibi uygulamaların yürürlüğe girmesiyle ucuz ve bol likidite ortamında konut, ihtiyaç ve KOBİ kredilerinde kamu bankalarının öncülüğünde güçlü bir artış gerçekleşti. Bu kredi genişlemesi, bankaların toplam faiz gelirlerini artırırken, ortalama kredi getirileri yıl boyunca düşen faiz oranları nedeniyle sınırlı tutulmuştur.

- ➔ Göreli yüksek faizden düşük faize doğru geçiş yılı olan 2021’de ise yıl boyunca enflasyonist tetiklenmeler, TL’de kurlar karşısında hızlı değer kaybı, genişleyici para politikası gibi gelişmeler bankaların kredi hacmini ivmelendirdi. TL’nin hızlı değer kaybı ve yükselen enflasyon ortamında özellikle ticari kredilere ve ihtiyaç kredilerine talepte artış gerçekleşmiştir.
- ➔ KKM’nin devreye sokulduğu ve enflasyonun hız kazandığı 2022 yılında krediler nominal büyümüş ve bankaların faiz gelirlerinde artış gerçekleşmiştir.
- ➔ Kredi teşvikinden sert parasal sıkılaşmaya geçilen 2023 yılında faiz artışlarının etkisi kredi piyasasına kademeli yansıyor; bankalar yeni verdikleri kredilerde faiz oranlarını hızla yukarı çekerken, mevcut kredilerin bir kısmı da değişken faizli veya kısa vadeli olduğu için, yılın ikinci yarısında ortalama kredi faiz gelirleri belirgin şekilde yükseldi.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Mevduat Faiz Giderleri / Ortalama Mevduat	Mevduat Faiz Giderleri / Ortalama Mevduat	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	4,0	4,1	-0,1
2021	5,1	5,2	-0,1
2022	5,9	5,8	+0,1
2023	12,4 (tahmini)	12,5	-0,1

- Bankaların mevduat için ödediği toplam faizin ortalama mevduata bölünmesiyle bulunup, bankaların mevduata ödediği “ortalama faiz maliyetini” gösterir.
- Yüksek bir oran, bankaların mevduat finansmanı için daha fazla faiz ödemesi (yani daha yüksek fonlama maliyeti), net faiz marjının ve dönem karının baskılanması anlamlarına gelirken; düşük oran ise mevduat maliyetlerinin nispeten düşük olduğunu ifade eder.
- ➔ Kur dalgalanmasının göreli sınırlı kaldığı ve TL’de panik satışlarının yaşanmadığı, reel faizin negatif seyrettiği 2020 yılında TCMB pandemi başında faiz indirimine giderek bankaların fonlama maliyetini düşük tuttu. Bu çerçevede mevduata ödedikleri faizi düşüren bankacılık sektörünün toplam mevduat faiz gideri önceki yıla göre %29,6 azalarak yaklaşık **123,4 milyar TL** düzeyinde kaldı.
- ➔ Enflasyon ve döviz oynaklığının hız kazandığı, buna karşın TCMB’nin Ağustos – Kasım arası politika faizi indirimine gittiği 2021 yılında bankaların mevduata ödediği faiz, bir önceki yıla göre %89,7 artışla 233,4 milyar TL seviyelerine çıktı. Kredi faizlerinin de yükseldiği dönemde bankaların net faiz geliri ise %23,6 artarak 265,6 milyar TL olarak gerçekleşti.
- ➔ Yüksek enflasyon, düşük politika faizi, TL’de değer kaybı ortamında 2022 yılında bankalar TL mevduata yüksek faiz sunmak zorunda kaldı; 2022 sonunda TL mevduat faizi yıllık ortalama yaklaşık %24’e ulaştı. Sektörde özellikle TL mevduatlarında KKM etkisinin %25’leri aştığı 2022 yılında TL mevduat tutarı önceki yıldan yaklaşık %154 artış kaydetti.

- ➔ Politika ve piyasa faizlerinin sert yükseldiği 2023 yılında bankaların mevduat maliyeti katlanarak arttı. Tahmini olarak 2023'te BIST bankalarında mevduat faiz gider/ort. mevduat oranı %12,4, tüm bankalarda %12,5'e ulaştı (BIST lehine yine -0,1 puan fark – Anlamlı değil). 2023'teki politika geçişiyle rasyodaki sıçrama oldukça büyük olmuştur.
- ✓ *Faiz oranı politika faizine ve vadeye göre belirlenen KKM'ler yürürlüğe girdiği dönemde mevduatlar içerisinde her ne kadar önemli pay sahibiyse de düşük faiz içermesi yönüyle mevduat faizi ortalamasını düşürücü etkisi olmuştur. Faizin yükselişe geçtiği 2023 yılında da KKM mevduat faiz oranının piyasa mevduat faizlerinin gerisinde kalması ve KKM'den kopuş sürecinin başlaması ile KKM etkisi iyice sınırlı kalmıştır.*

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Kredi – Mevduat Net Faiz Marjı	Kredi – Mevduat Net Faiz Marjı	
2020	6,0	5,3	+0,7
2021	5,4	4,7	+0,7
2022	6,5	6,0	+0,5
2023	2,5	2,4	+0,1

- *Bankaların kullandığı kredilerden elde ettiği faiz gelirleri ile ödediği mevduat faizleri arasındaki farkı gösterir. Yüksek bir faiz marjı, bankanın borç verme (kredi) faiz oranlarının mevduat maliyetine göre daha yüksek olduğunu gösterir ve genellikle kârlılığı artırır.*
 - ➔ Salgın döneminde kamu bankaları düşük faizli kredi dağıtarak ekonomiyi desteklerken, mevduat faizlerini bazı özel bankalara göre 3-4 puan daha yüksek tuttular.
- ✓ *BIST'teki payı daha yüksek olan özel bankaların mevduat maliyetlerini görece düşük tutabildiklerinden pandemi yılında BIST grubu daha yüksek marja ulaşmış görünümde.*
 - ➔ Enflasyonist tetiklenmelerin ve kurdaki hareketliliklerin artışı karşısında bankaların mevduat faizlerini kademeli olarak artırmak zorunda kaldığı 2021 yılında TL ticari kredi faizlerinin yükselmesinde kredi büyümesine dayalı zorunlu karşılık uygulaması etkili oldu.
- ✓ *Haliyle bu yıl her iki banka grubunda makro-ihtiyati tedbirler ve sıkılaşan finansal koşullar karşısında kredi maliyetleri yükseltilerek 2020'ye kıyasla faiz marjı bir miktar sınırlı tutuldu.*
 - ➔ Enflasyonun %65'in üzerini görüp kurların hızlı artış gösterdiği 2022 yılında bankaların kredi portföyleri yüksek getirili sabit faizli kredilere kayarken, mevduat faizlerinin kontrol altında tutulması TL kredi-mevduat farkını büyüttü.
- ✓ *Bu dönemde net faiz marjları zirveye ulaşarak BIST bankalarında %6,5, tüm bankalarda %6,0 olarak gerçekleşti. TCMB'ye göre kredi-mevduat faiz makasının genişlemesiyle 2022'de net faiz marjında düşüş başladı.*
- ✓ *Ayrıca 2022'de de TL krediler için uygulanan aylık kredi büyüme sınırı ve menkul kıymet tesis yükümlülüğü, kredi faizlerine yukarı yönlü baskı yaptı.*
 - ➔ Yükselen enflasyon karşısında faizlerin de yükseltildiği 2023 yılında TL mevduat faizleri rekôr seviyelere çıkıp, Kur Korumalı Mevduat'tan TL mevduata geçiş kolaylığı gibi bankalar üzerinden Türk Lirası mevduata teşvik eden birtakım düzenlemeler hayata geçirildi. Bu ortamda kredi faizleri yükselse de mevduat maliyeti çok daha hızlı arttı.
 - ➔ 2023'te bankaların net faiz marjı keskin bir düşüş yaşayıp, sektör genelinde net faiz marjı %6 oranında küçülmüş; faiz gelirleri %87 artarken faiz giderleri %198 artmasına bağlı olarak %5,3'ten %3,1'e gerilemiştir
- ✓ *2023 yılında BIST'te işlem gören bankaların net faiz marjı %2,5, tüm bankalar ortalaması ise %2,4 olmuştur. Bu dönemdeki düşüşün temel nedeni, TL mevduat faizlerinin kredi faizlerinden daha hızlı yükselerek marjı daraltmasıdır. Ayrıca kredi büyümesinin sınırlandırılması bankaların faiz gelirini baskılamıştır.*

- ✓ *Tablodaki BIST bankaları ile genel sektör marj farkı, bankaların sermaye yapısı ve stratejilerinden kaynaklanmaktadır. BIST'te işlem gören bankalar büyük ölçüde özel sermayeli olup kâr odaklı işletilir. Bu bankalar genellikle mevduatta daha düşük faiz ödeyip kredilerde daha yüksek faiz uygulayabildikleri için yüksek marj elde ederler. Öte yandan kamu bankaları kamu politikalarına uyum sağlamak amacıyla tüketici ve ticari kredilerde düşük faizli destekler verebilmektedir. Örneğin 2020'de kamu bankaları mevduat faizlerini %9 seviyesinde tutarken bazı özel bankalar %6'ya kadar düşürdü.*
- ✓ *Aynı zamanda kamu bankaları bütçe politikası gereği daha fazla devlet tahvili alımına giderek (düşük getirili) menkul değer portföyünü yüksek tutmakta. Sonuç olarak, kamu ağırlıklı tüm bankalar grubu düşük marjlı pasif/aktif kompozisyonuna sahip olurken, BIST bankaları daha yüksek getiri elde etti.*
- ✓ *2020'de bu tablo bariz görünmekle birlikte, 2021–2023 döneminde her iki grupta da benzer makro şoklar yaşandığından aradaki makas daralmıştır.*
- ✓ *Özetle, BIST bankalarının genel bankalara göre daha yüksek marjı, kısmen mevduat maliyeti avantajı ve kredi politikalarındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır.*

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Toplam Faiz Gelirleri / Ortalama Toplam Faizli Aktifler (%)	Toplam Faiz Gelirleri / Ortalama Toplam Faizli Aktifler (%)	
2020	9,0	8,8	+0,2
2021	9,2	9,0	+0,2
2022	12,6	12,5	+0,1
2023	14,5 (tahmini)	14,4	+0,1

- *Bankaların faiz getirili varlıklarından (krediler, TL mevduat bonoları vb.) elde ettiği brüt gelirin aktiflerindeki toplam faizli kalemler ortalamasına oranını gösterir.*
- ➔ *Düşen politika faizi ve zorunlu karşılıklarla birlikte teşvik tedbirleri, vergi avantajları, mevduat faizlerinin gerilemesi ve kredi faizlerinin de nispeten sınırlı düşüşü ve kredi hacmindeki sınırlı artış 2020'de faizli gelirlerin faizli aktifler ortalaması içerisindeki payını sınırlı tutmuştur. Covid-19 krizinin etkisine karşı tedbir amaçlı kredi desteği verilse de, enflasyon düşük kaldığı için bankaların faiz getirili aktiflerinden elde ettiği brüt gelir artmamıştır.*
- ➔ *2021 başındaki olumlu seyir, yükselen enflasyon ile bankaların ortalama kredi faizlerini yukarı çekmiştir. Ancak yılın son çeyreğindeki faiz indirimleri, kredi faizlerindeki artışı sınırlamıştır.*
- ➔ *2021'de oranın neredeyse sabit kalmasında birkaç faktör etkili olmuştur;*
 - *Bir taraftan enflasyondaki yükseliş reel faizleri düşürerek bankaların kredi arzını artırmasına ve kredi faiz oranlarını yükseltmesine izin vermiştir.*
 - *Öte yandan, TCMB'nin "liralaşma stratejisi" çerçevesinde 2021 sonu yürürlüğe konulan döviz tevdiat hesaplarının TL'ye çevrilmesi teşvikleri bankaların TL fonlama maliyetini geçici olarak düşürmüştür.*

Sonuçta faiz gelirinde hafif artış, oranı bir tık yukarı çekmiştir.

- ➔ 2022’de faiz geliri/aktif oranı her iki grupta belirgin yükseliş göstermiştir. Bu yılki yüksek enflasyon ve düşük politika faizi, bankaların kredi faizlerinde nominal anlamda büyük artışa yol açtı. TL’deki hızlı değer düşüşü karşısında kredilerini yüksek faizle kullandırmaya devam eden bankaların faiz gelirleri hızla yükselmiş, kredi – mevduat makası genişlemiştir.
- ➔ Oranın yükselişe devam ettiği 2023 yılında enflasyon düşüğe geçmiş ve reel faiz nispeten dengelenmiştir. Yıl ortasına kadarki süreçte enflasyon karşısında politika faizindeki düşük seyir bir süre repo maliyetini düşük tutsa da, enflasyonun hâlâ yüksek kalması nedeniyle bankalar kredi portföylerini yüksek faizli tutmaya devam etmiştir. Yılın ikinci yarısında TCMB likidite politikasında sıkılaşmaya geçilmesi sonucu bankalar mevduat toplama yarışına girdiler. Neticede, önceki yıla göre faiz getirili aktiflerden elde edilen gelir (numeratör) büyümüş, oran da artmıştır. Ancak yükseliş 2022’ye kıyasla sınırlı kalmıştır.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Toplam Faiz Giderleri / Ortalama Toplam Faizli Pasifler (%)	Toplam Faiz Giderleri / Ortalama Toplam Faizli Pasifler (%)	
2020	4,3	4,4	-0,1
2021	5,5	5,6	-0,1
2022	6,7	6,5	+0,2
2023	1,3	1,3	-

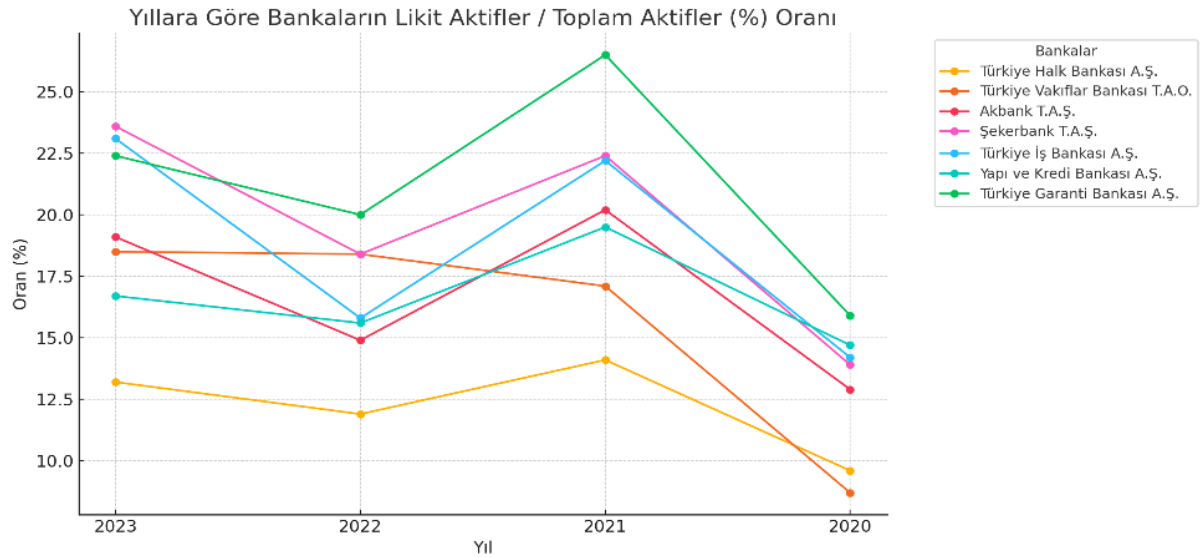
- *Bankaların mevduat, repo, tahvil ve diğer borçlanma araçlarına ödediği faizlerin toplamının; müşteri mevduatları, bankalararası para piyasasına borçlar, alınan krediler gibi faizli yükümlülüklerin toplamının ortalamalarına oranını gösterir.*
- ➔ 2020’deki destek ve teşviklerle politika faizindeki düşük seyir sonucu bankaların ödediği faizler, mevduat ve para piyasası borçları gibi faizli yükümlülükleri karşısında düşük kaldı.
- ➔ 2021’de tetiklenen enflasyona karşın Eylül – Aralık arası politika faizinin kademeli düşürülüşüne rağmen mevduat ve piyasa faizleri artış gösterdi.
- ➔ KKM’nin devreye girdiği, yüksek enflasyon ve düşük faiz seyriyle geçen 2022’de konjunktüre paralel olarak bankaların faizli giderlerinin faizli yükümlülüklerine oranı nominal artışını sürdürdü.
- ➔ Politika geçişiyle birlikte zorunlu karşılıkların artırılması ve KKM’den çıkış sürecinin devreye alınmasıyla mevduat faizlerinin baskılanması sonucu 2023’te bankaların faizli giderlerinde düşüşler gerçekleşti.

LİKİDİTE

- ❖ **Likit Varlıklar;** Kasa, MB Mevduatlar, Zorunlu Karşılıklar, Satılmaya Hazır Menkul Kıymetler, Bankalararası Vadesiz Alacaklar, Ters Repo İşlemlerinden Alacaklar kalemlerinden oluşmaktadır.
- ❖ Likidite oranlarında genellikle vadesi 30 günlük yükümlülükler dikkate alınır.

Yıl	BİST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Likit Aktifler / Toplam Aktifler (Ortalama)	Likit Aktifler / Toplam Aktifler (Ortalama)	
2020	13,6	13,5	-0,1
2021	20,3	20,0	+0,3
2022	16,4	17,3	-0,9
2023	19,5	20,2	-0,7

- *Banka varlıkları içerisindeki likit varlıkların payını gösterip, beklenmedik nakit çıkışlarına karşı bankaların dayanıklılık durumlarıyla ilgili önemli fikirler sunar.*
- *Finansal varlık kalemlerinden farklı olarak yalnızca nakit ve nakit benzerleri bulunmakta. Finansal Varlık kaleminde menkul kıymetler de var.*
- ➔ Kamu bankaları öncülüğünde güçlü kredi büyümesinin gerçekleştiği 2020'nin ikinci yarısında bankalar bol likidite ortamına rağmen regülasyon kaynaklı olarak likit varlıklarının bir kısmını kredi ve menkul kıymetlere dönüştürdüler.
- ➔ Aktif Rasyosu düzenlemesinin kaldırılması sonucu bankalar likidite yönetiminde serbest hareket etme imkanı bularak 2021 yılında olası risklere ve belirsizliklere karşı likit tamponlarını güçlendirme yoluna gittiler. Likit aktiflerin oranında bu yıl önemli sıçrama gerçekleşti.
- ➔ TL'de olağanüstü değer kaybının yaşandığı 2022 yılında ekonomi yönetimi, bankaların bilançolarını da doğrudan etkileyen alışılmadık makro ihtiyati tedbirler serisini devreye soktu. Düzenlemeye göre bankalar döviz mevduatları için ek karşılık olarak ellerinde uzun vadeli sabit getirili DİBS tutmak zorunda bırakıldılar. Bu zorunluluk bankaların bilançolarında yüksek miktarda düşük likiditeli menkul kıymet bulundurmalarına yol açıp likit aktiflerin payını önceki yıla göre belirgin biçimde düşük tuttu.
- ➔ Normalleşme adımlarının atıldığı 2023 yılının ikinci yarısında önceki yılki kısıtlamaların kademeli kaldırıldığı bir sürece girildi. Yükselen faiz ortamında serbest piyasa koşullarına göre bilançolarını yönetme imkanı elde eden bankalar ellerine geçen fonların önemli bir kısmını krediden ziyade kısa vadeli enstrümanlarda tutmaya başladılar. Bu gelişmeler likit aktifler oranının 2023 yılında yeniden yükselmesini sağladı.

- ✓ En yüksek değerler 2021 ve 2023 yıllarında **Şekerbank** ve **Garanti BBVA**'da öne çıkıyor.
- ✓ Banka grupları arasında anlamlı fark bulunmamakta.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler	Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	22,5	22,2	+0,3
2021	32,1	31,5	+0,6
2022	27,6	28,6	-1,0
2023	33,5	33,8	-0,3

- **Kısa vadeli yükümlülükler:** 1 aya kadar vadeli mevduat ve para piyasasından alınan borçlardan oluşmakta.
- Bankaların kısa vadeli borçlarını karşılamak için ne ölçüde likit varlıklara sahip olduğunu gösteren kritik bir likidite rasyosudur.
- Oranın yükselmesi bankaların bankacılık faaliyetinden çok topladıkları parayı nakit olarak ellerinde tuttukları anlamına gelmekte.
- ✓ Rakamlar önceki rasyoyla aynı seyretmekte.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	TP Likit Aktifler / Toplam Aktifler	TP Likit Aktifler / Toplam Aktifler	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	2,2	2,3	-0,1
2021	3,1	2,9	+0,2
2022	2,9	3,0	-0,1
2023	7,3	8,1	-0,8

- *Likit Aktiflerde TL olarak kullanılabilecek varlıkların Toplam Aktifler içerisindeki payını verir.*
- *Bankaların kısa vadeli TL yükümlülüklerini karşılayabilmesi kabiliyeti ve kur riski yönetimi açısından önemli bir göstergedir.*
- ✓ 2020 yılında regülasyon etkisinde bankalar fonlarının büyük kısmını kredilere yönlendirdiklerinden TL likit varlıkların aktif toplamları içindeki payı düşük kaldı.
- ✓ 2021 genelinde bankaların TL likit aktif oranlarında bir miktar artış oldu. Yılın ilk yarısında yüksek faiz ortamının etkisiyle, yılın son çeyreğinde ise kur krizinin patlak vermesiyle bankalar korunma amaçlı TL likit varlık tutmaya yöneldiler.
- ✓ 2022 yılındaki durgun seyrinde TL likit varlıklardaki nominal artışla beraber toplam aktiflerinde enflasyon ve genişleyen para arzıyla devasa büyümesi etkisinin olduğu söylenebilir.
- ✓ 2023'te TL likit aktifler oranının devasa yükselişinde bir dizi etken bulunmakta;
 - KKM Kur Farkı Ödemeleri ve Hazine Destekleri: 2022 boyunca KKM'lerde biriken kur farkı ödemelerinin 2023'te yoğunlaşması sonucu döviz kurlarındaki önceki artışların Hazine ve TCMB tarafından üstlenilen maliyeti bankacılık sistemine yeni TL likit olarak girdi.
 - TCMB Net Döviz İşlemleri: 2023'ün ikinci yarısında rezerv biriktirme politikasına geçilmesiyle TCMB döviz alımları karşılığında piyasaya TL likidite kazandırmıştır.
 - Kredi ve Bilanço Dinamikleri: Sıkı para politikasına geçişle bankaların aktiflerindeki kredi büyümesi yavaşlayıp, nakit ve görece yüksek faiz getirili menkul kıymetlerin payı yükseldi.

Tüm bunların etkisinde bu yıl TL likit varlıklar mutlak olarak arttı ve toplam aktif büyümesinin üzerinde artış göstererek oranı yükseltici etki gösterdi.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Likit Aktifler / (Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar)	Likit Aktifler / (Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar)	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	17,1	16,7	+0,4
2021	25,2	24,3	+0,9
2022	20,9	21,5	-0,6
2023	24,3	24,6	-0,1

- *Bankanın kolayca nakde çevrilebilecek varlıklarının toplam mevduat ve mevduat dışı kaynaklarına (müşteri mevduatları + kısa vadeli borçlanmalar gibi diğer fon kaynaklarına) oranını ölçer.*
- *Mevduat + Mevduat Dışı Kaynaklar bankanın müşterilerinden topladığı mevduatlar ile bono/ihracat, para piyasası borçları, bankalararası alınan krediler gibi mevduat dışı borçlanmalarının toplamını ifade eder. (Özkaynak haricinde yükümlülükler)*
 - ➔ 2020’de diğer oranlarda olduğu gibi burada da aktif rasyosu düzenlemesi etkisi görünmekte. Bankaların topladıkları mevduatın belirli bir kısmını krediye ve devlet tahvili gibi kıymetlere yönlendirmesini zorunlu kıldı oranı düşük tuttu.
 - ➔ Düzenlemenin kaldırıldığı ve pandeminin ikinci yılında küresel finansal koşulların görece bol likidite ortamı (majör merkez bankalarının genişleyici politikaları) Türkiye’de bankaların kaynak erişimini rahatlatıp likidite oranının yükselmesini sağladı. 2021’de makro ihtiyati kısıtların gevşemesi ve ihtiyatlı likidite yönetimi sayesinde oran ciddi artış gösterdi.
- ➔ 2022’nin yüksek enflasyon ortamında hızlı kredi büyümesi ve düzenleyici baskılar likit aktif oranını aşağı çekti. . Oranın 2021’e kıyasla gerilemesi, bankaların eldeki nakit ve benzeri varlıklarının, mevduatların büyüyen hacmine tam yetişemediğini gösterir. Bununla birlikte, yıl sonuna doğru finansal sistemde stres işaretleri belirmemesi için TCMB çeşitli önlemlerle likidite desteği sağladı; örneğin swap işlemleriyle bankalara fonlama ve zorunlu karşılık politikasında esneklik sağlama adımları atıldı. Bu adımlar oranın çok daha düşük seviyelere inmeden yılı ~%21 düzeylerinde tamamlamasını sağladı.
- ➔ Normalleşmeye dönüşün başladığı 2023 yılı, likidite oranının tekrar artış gösterdiği ve sektörün genel olarak mevduat çıkışlarına karşı önceki yıla kıyasla daha hazırlıklı hale geldiği bir yıl oldu. Bu yıl TCMB Ekim ayında bankaların belirli kredi büyüme/faiz limitlerini aşmaları halinde zorunlu tahvil alımlarını gerektiren zorunlulukları kaldırdı . Bu adımlar bankaların bilançolarındaki atıl likiditeyi artırıcı yönde etki yaparak; yüksek faiz ortamında mevduatlar yeniden cazip hale gelip TL mevduat hacmi artarken, kredi talebi yavaşladığı için bankalar topladıkları fonların daha büyük bir kısmını likit enstrümanlarda tutmaya başladılar. Bunun sonucunda özellikle TL cinsi likit varlıklarda ciddi bir birikim görüldü. Ayrıca yıl içinde döviz kuru yeniden değer kazanırken, bankaların döviz likiditesi TL karşılığı olarak büyüyerek toplam likit aktif değerini yükselten bir etkide bulundu. Yıl sonuna gelindiğinde en zorlu düzenleyici yüklerin hafiflemiş olması ve ekonomik aktivitenin ölçülü seyri sayesinde bankalar ihtiyatlı likidite yönetimine ağırlık vererek likit oranlarını yükselttiler.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	YP Likit Aktifler / YP Pasifler (Ortalama)	YP Likit Aktifler / YP Pasifler (Ortalama)	
2020	23,7	23,1	+0,6
2021	30,8	30,7	+0,1
2022	30,5	31,9	-1,4
2023	29,6	28,9	+0,7

- *Bankanın kısa vadede ödemesi gereken yabancı para borçlarını (YP mevduatları veya yurtdışı borçları gibi) ne ölçüde likit döviz varlıklarıyla karşılayabileceğini gösterir. Dövizli likidite riskinin ölçümünde önemli bir göstergedir.*
- ➔ Pandemi şokunun likidite üzerindeki etkilerini sınırlamak amacıyla Mart 2020’de TCMB’nin, finansal istikrarı desteklemek adına yabancı para zorunlu karşılık oranlarını 500 baz puan indirmesi, bankaların kullanımına yaklaşık 5 milyar dolar karşılığı döviz likiti bırakılmasını sağladı. Bu ve benzeri önlemler, bankaların ellerinde tuttıkları döviz likit varlık miktarını artırmalarına yardımcı oldu.
- ➔ Bu seviyenin 2020’de görece düşük kalması, bankaların önemli bir kısmının döviz mevduat artışını kredi veya diğer döviz varlık yatırımlarına yönlendirdiğini, likit varlıkları sınırlı tuttuklarına işaret etmektedir. 2020 kredi genişlemesi ve destekleyici politikalar ile geçtiğinden, bankaların TL kredi verme iştahı yüksek ve ellerindeki döviz de mümkün olduğunca getiri sağlayacak alanlara yönlendirme eğiliminde oluşu bu görüntüyü desteklemektedir.
- ➔ 2021’deki kur şokları ve dalgalanmalar bankaları tedbiren daha fazla döviz likiditesi tutmaya yöneltti. Nitekim sektör verilerine göre 2021 yılında bankaların toplam yabancı para varlıkları dolar bazında %5,1 artarak 332,4 milyar \$’a çıkarken, yabancı para yükümlülükleri sadece %0,6 artmıştır. YP varlıklardaki artışın, yükümlülük artışından çok daha yüksek olması, bankaların 2021’de döviz likidite tamponlarını güçlendirdiğine işaret etmektedir.
- ➔ 2022 yılında, YP likit aktifler/YP pasifler oranı yüksek seviyesini korumakla birlikte yatay bir seyir izledi. BIST bankaları ortalaması %30,5, sektör geneli %31,9 olarak gerçekleşti. Bu dönemde Türk ekonomi yönetimi, “liralaşma stratejisi” adı altında finansal sistemin döviz yükümlülüklerini azaltmayı ve TL varlıkların payını artırmayı hedefleyen birtakım makroihtiyati tedbir uyguladı. Tedbirlere KKM’lerin de 2022’deki hızlı büyüüşü de eklendiğinde döviz mevduatlarının toplam mevduata oranı yıl içinde belirgin biçimde sınırlı kaldı.
- ➔ Ek olarak BDDK, Haziran 2022’de aldığı bir kararla belirli büyüklükte döviz nakit varlığı olan şirketlerin TL kredi kullanımına kısıt getirdi. Bu karar, şirketleri ellerindeki döviz bozdurmaya zorlayarak piyasada döviz arzını artırdı ve bankalardaki döviz talebini azalttı. Tüm bu adımlar sonucunda 2022 genelinde bankaların YP pasifleri (döviz mevduat ve borçları) artmayıp, hatta bir miktar düşüş eğilimi gösterdi.
- ➔ 2023’teki KKM’deki kademeli çözülüş, Aktif Rasyosu düzenlemesinin kaldırılması gibi gelişmeler etkisinde dolarizasyonun tersine dönmesi, bankaların yabancı para yükümlülüklerini (döviz mevduatları) belirgin biçimde düşürdü. Ancak bu dönüşün seçim sonrası yılın ikinci yarısı başladığı dikkate alındığında, yılın ilk yarısındaki KKM uygulaması ve

makroihtiyati tedbirlerin devam ediyor oluşu bu düşüşü sınırlı tuttu. Söz gelimi yıl içerisinde döviz korumalı mevduat hesaplarının hacmi zirveyi gördükten sonra daralmaya geçmiştir. Nihayetinde oranın önceki iki yıla yakın seviyelerde belirttiği 2023 yılı bankaların döviz likidite pozisyonlarında dengelenme ve yeniden kalibrasyon yılı olmuştur.

Oran / Yıl	2020 (BIST / Sektör)	2021 (BIST / Sektör)	2022 (BIST / Sektör)	2023 (BIST / Sektör)
Likit Aktifler / Toplam Aktifler	13,6% / 13,5%	20,3% / 20,0%	16,4% / 17,3%	19,5% / 20,2%
Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yük.	22,5% / 22,2%	32,1% / 31,5%	27,6% / 28,6%	33,5% / 34,1%
TP Likit Aktifler / Toplam Aktifler	2,2% / 2,3%	3,1% / 2,9%	2,9% / 3,0%	7,3% / 8,0%
Likit Aktifler / (Mevduat + Kaynak)	17,1% / 16,7%	25,2% / 24,3%	20,9% / 21,5%	24,3% / 25,1%

Gelir-Gider Yapısı, %

Yıl	BIST Mevduat Bankaları		Tüm Mevduat Bankaları		Fark (Puan)
	Özel Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Varlıklar		Özel Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Toplam Varlıklar		
	(Ortalama)		(Ortalama)		
2020	1,8		1,9		-0,1
2021	1,6		1,5		+0,1
2022	4,2		3,7		+0,5
2023	2,3		2,0		+0,3

- Bankaların kredi riski maliyeti düştükten sonra varlıkları üzerinden elde ettikleri net faiz getirisini göstermekte. “Özel karşılıklar sonrası” ifadesi (loan loss provisions), **kredi değer düşüş karşılıkları ayrıldıktan sonra kalan net faiz gelirinin** hesaba katıldığını belirtir.
- ✓ Özel karşılıklar sonrası net faiz geliri oranı 2020-21’de %1,5-1,9 bandında düşük seyrettikten sonra 2022’de makro ortamın desteğiyle %3,7-4,2 aralığına fırlamış, 2023’te ise marj sıkışmasıyla %2 civarına gerilemiştir. 2022’deki sıra dışı kârlılık döneminde özel bankalar kamu bankalarına göre daha yüksek risk düzeltilmiş net faiz getirisi elde etmiş, 2023’te de bu üstünlüklerini korumuşlardır. Kamu bankalarının sosyal kredi politikaları ve düzenleyici yükümlülükleri (örneğin düşük faizli tahvil tutma) onların net faiz getirisini törpüleyerek sektörel ortalamayı aşağı çekmiştir.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Özel Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Faaliyet Brüt Karı	Özel Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri / Faaliyet Brüt Karı	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	40,2	41,7	-1,5
2021	39,0	39,1	-0,1
2022	50,2	49,5	+0,7
2023	34,6	32,4	+2,2

➤ “Faaliyet gelirlerinin ne kadarı faizden ne kadarı faiz dışı gelirden gelmiş?” sorusunun cevabını içerir.

➔ 2020-2021’de brüt karların yaklaşık %40’ı net faizden gelmekteydi. 2022’de bu oran %50 civarına yükseldi (net faiz lehine), 2023’te ise %30’lara geriledi (faiz dışı gelirler lehine). **Bu dalgalanma, bankaların gelir yapısının makro şartlara göre nasıl değiştiğini ortaya koymaktadır:** 2022’de bol net faiz geliri brüt karın lokomotifi iken, 2023’te net faiz gerileyip diğer gelirler ön plana çıkmıştır. Özel bankalar genel olarak brüt kar kompozisyonunda net faiz gelirine biraz daha bağımlı iken, kamu bankaları bazı yıllar (özellikle 2023) neredeyse tamamen diğer gelirlerle brüt karı oluşturur hale gelmiştir.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Faiz Dışı Gelirler (Net) / Toplam Varlıklar	Faiz Dışı Gelirler (Net) / Toplam Varlıklar	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	1,0	0,8	+0,2
2021	1,1	0,9	+0,2
2022	2,0	1,8	+0,2
2023	3,3	3,1	+0,2

➤ Bankanın varlık büyüklüğüne göre ne kadar faiz dışı gelir yaratabildiğinin bir ölçüsüdür.

✓ Faiz dışı gelirlerin aktiflere oranı 2020’de %0,8-1,0 düzeyinden 2023’te %3,1-3,3 düzeyine yükselmiş, yani yaklaşık üç kat artmıştır. **Bu artış, bankaların son yıllarda faiz dışı alanlarda gelirlerini ne denli büyüttüklerini ortaya koymaktadır.** Enflasyonun yüksek seyrettiği, faiz marjlarının dalgalandığı bir ortamda bankalar ücret ve komisyonları önemli bir gelir kaynağı haline getirmiştir. Özel bankalar, müşteri tabanlarının genişliği ve ürün çeşitliliği sayesinde her sene sektör ortalamasının biraz üzerinde bir aktif verimliliğiyle faiz dışı gelir üretmişlerdir. Kamu bankaları da 2022-2023’te bu alanda atılım yapsa da genel olarak özel bankaların gerisinde kalmışlardır. Sonuç olarak, incelenen dönemde bankaların

*kârlılık modeli faiz gelirine bağımlılıktan kısmen uzaklaşarak **daha dengeli, faiz dışı gelirlerin önem kazandığı bir yapıya doğru evrilmiştir**. Bu eğilim, yüksek enflasyon ve regülasyon koşullarında hayatta kalma stratejisinin bir parçası olmuştur.*

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Faiz Dışı Gelirler (Net) / Diğer Faaliyet Giderleri	Faiz Dışı Gelirler (Net) / Diğer Faaliyet Giderleri	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	91,0	84,5	+6,5
2021	125,8	110,0	+15,8
2022	174,2	182,1	-7,9
2023	194,0	196,1	-2,1

- Bankaların çekirdek bankacılık faaliyetlerinden elde ettiği gelirlerin giderleri karşılama seviyesini ortaya koyar. Faiz dışı gelirler türevler, kambiyo, sermaye piyasası işlemleri karı, komisyon gibi gelirleri içerir.
- ➔ Özel bankaların 2020’de faiz dışı gelir yaratmada kamu bankalarına göre daha başarılı oluşu; özel (BIST) bankaların yaygın hizmet ağı, sigorta ve yatırım ürünleri satışı, havale ücretleri gibi kalemlerden yüksek gelir elde ederken kamu bankalarının daha çok faiz bazlı çalışması hesaba katıldığında beklenen bir durumdur.
- ➔ 2021’deki artışta enflasyon ve ekonomik aktivitenin canlanmasıyla ücret ve komisyon gelirlerinin sıçrama yapması etkili olmuştur. Söz gelimi bu yıl banka kartı/kredi kartı harcamaları arttıkça alınan komisyonlar yükseldi ve dış ticaret işlemlerinden kazanılan gelirler arttı. Ayrıca döviz kuru yıl sonunda sert yükseldiğinde bankalar alım-satım ve türev işlemlerinden gelir sağladılar. Tüm bunlar faiz dışı gelirleri şişirdi.
- ➔ 2022’deki inanılmaz artışın nedeni bankaların döviz kuru ve enflasyondaki aşırı oynaklıktan kaynaklı büyük ticari karlar elde etmiş olması ve bu süreçte ücret/komisyon gelirlerinin enflasyonla katlanmasıdır. Örneğin; bankalar TÜFE endeksli tahvillerin değer artışını bir kısmını muhtemel muhasebe sınıflandırmasına göre “faiz dışı ticari kar” kalemine yazdılar. Ayrıca kur korumalı mevduat işlemleri için Hazine’den komisyon aldılar. Bu gibi olağandışı gelirler, faiz dışı kalemleri oldukça yükseltti.
- ➔ İlginç biçimde bu dönemde sektör geneli oranı BIST’i geçtiği gözükmemekte (-7,9 puan fark). Bunun sebepleri arasında; kamu bankalarının Hazine ve kamu işlemlerinden beklenmedik büyük gelirler elde etmesi veya bazı bir kereye mahsus kazançlar yazmaları olabilir. Örneğin; kamu bankaları 2022’de kamu tarafından desteklenen projelerden komisyon almış veya KKM kaynaklı kur farkı gelirlerinden bir pay almış olabilir. Özel bankalar da çok yüksek gelirler elde etse de kamu bankalarının bazı işlem gelirleri ortalamayı yukarı çekti.
- ➔ 2023’e gelindiğinde bankalar net faiz marjındaki düşüşü telafi edebilmek için faiz dışı kalemlere yüklenmişlerdir. Birçok banka kredi dosya ücretlerini, hesap işletim ücretlerini, EFT/havale komisyonlarını vb. önemli ölçüde artırdı. Ayrıca yükselen faiz ortamında menkul kıymet portföylerini al-sat yaparak ticari kar yazmaya çalıştılar. Özellikle swap işlemlerinden kaynaklı gelirler bu dönemde öne çıktı (kur riskini yönetirken oluşan karlar). Neticede 2023’te de faiz dışı gelirler, gider artışlarına rağmen oldukça yüksek kaldı.

- ➔ BIST bankalarında bu yıl oran az farkla sektör ortalamasının altında görünmekte (-2,1 puan). Bu, özel bankaların 2023'te karlılıkları düşünce bazı ücret gelirlerine getirilen kısıtlar veya müşteri kaybı endişesiyle komisyon artışlarında frene basmasıyla ilgili olabilir. Kamu bankaları ise devlet güvencesiyle ücret/komisyonları artırma noktasında daha rahat davranmış olabilir.

- ✓ Genel olarak, 2020'de %85-90 bandında olan faiz dışı gelir/gider oranı, 2023'te %195'lere kadar çıkmıştır. Bu, **Türk bankalarının son yıllarda faiz dışı gelirlerini muazzam şekilde artırdığının bir göstergesidir.** Enflasyonist dönemde bankalar, klasik bankacılık hizmetlerinden elde ettikleri gelirleri defalarca katlamış ve bu sayede operasyonel giderlerini fazlasıyla finanse edebilmişlerdir. Özel bankalar başlangıçta bu alanda daha iyi durumdayken (2020-21), sonrasında kamu bankaları da benzer performansa ulaşmış ve 2022-23'te sektör genelinde benzer oranlar yakalanmıştır. Bu, sektör genelinde bankacılık hizmet gelirlerinin ne denli genişlediğini ortaya koymaktadır.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Diğer Faaliyet Giderleri / Faaliyet Brüt Karı	Diğer Faaliyet Giderleri / Faaliyet Brüt Karı	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	23,4	21,8	+1,6
2021	21,9	20,4	+1,5
2022	14,5	13,3	+1,2
2023	28,3	25,5	+2,8

- Personel ve faiz dışı genel giderlerin (kiralar, personel giderleri, elektrik, su vs) brüt faaliyet kârına (net faiz geliri ile net faiz dışı gelirlerin toplamı) oranı, bankaların gelir-gider verimliliğini gösteren önemli bir orandır.
- Düşük olması bankanın verimli çalıştığını, gelirlerine oranla giderlerinin düşük olduğunu gösterir
- ➔ 2020'deki rakamlar bankaların elde ettikleri brüt gelirin yaklaşık dörtte birini operasyonel giderlere harcadığını göstermekte.
- ➔ 2021'deki iyileşmede brüt kârların enflasyonun etkisiyle nominal olarak artmasının yanında giderlerin benzer oranda büyümesi sonucu oransal düşüşün etkisi bulunmakta. Genel olarak rasyolarını iyileştirmeyi başaran bankaların 2021'de gelirleri giderlere göre daha hızlı büyüme gösterdi.
- ➔ 2022'deki devasa iyileşme tarihi ölçüde zirve bir cost-to-income oranıdır. Bu sonucun arkasındaki ana etken, 2022'de brüt faaliyet kârının (faiz ve faiz dışı gelirlerin) devasa boyutta artmasıdır. Enflasyon sayesinde gelirler katlanırken, faaliyet giderleri her ne kadar nominal olarak çok artsa da gelir artışı kadar yüksek olmamış, dolayısıyla oran keskin biçimde düşmüştür.

- ➔ 2023'te ise şartlar terse dönünce adeta 2022'de elde edilen verimlilik kazanımlarının 2023'te kaybedildi. Bu yükselişin ardında 2023'te brüt kârların (net faiz + diğer gelirler) düşerken faaliyet giderlerinin hız kesmeden artması bulunmaktadır. Personel giderlerindeki yükseliş ve sabit maliyetlerin enflasyonla artmaya devam etmesi de eklenince 2023'te bankaların maliyet/gelir oranı ciddi biçimde kötüye gitti. Faiz marjının daralması brüt kârı düşürdüğü için, aynı nominal gider seviyesi daha büyük bir yüzde haline geldi.
- ✓ *Yıllar içerisinde özel bankaların genelde sektör ortalamasına kıyasla biraz daha yüksek cost-to-income oranına sahip oluşu BIST bankalarının oranlarını daha yüksek tutmuştur.*

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Kredi Karşılıkları / Toplam Varlıklar	Kredi Karşılıkları / Toplam Varlıklar	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	1,7	1,6	+0,1
2021	1,3	1,2	+0,1
2022	1,3	1,4	-0,1
2023	1,0	1,0	-

- *Tasarruf edilen özel ve genel kredi değer düşüş karşılıklarının toplam varlıklara oranı, bankaların kredi portföyleri için ayırdıkları karşılık yükünün bilanço içindeki payını gösterir. Kredi risk maliyetinin aktif büyüklüğüne göre ne düzeyde olduğunu anlamak için kullanılır.*
- ➔ COVID-19 salgınının ekonomiye etkileri nedeniyle 2020'de bankalar ihtiyatlı davranıp önemli miktarda karşılık ayırdılar. Özellikle BDDK'nın sağladığı esnekliklere rağmen, ileride doğabilecek batık krediler için bankalar tedbir amaçlı provizyonlarını güçlendirdiler.
- ✓ *BIST bankalarında bu yıl oran hafif yüksek görünmektedir (+0,1 puan); bu da özel bankaların daha temkinli bir yaklaşım sergileyip risk maliyetini önden karşılamayı tercih ettiklerini düşündürmektedir. Kamu bankaları ise hükümetin kredi geri ödeme kolaylıkları (öteleme, yeniden yapılandırma) desteğiyle belki bir miktar daha az karşılık ayırmış olabilir.*
- ➔ Ekonomik toparlanma ve kredi portföylerinin performansının iyileşme gösterdiği 2021 yılında önceki yıl bol keseden ayrılan karşılıkların bir kısmının yeterli bulunmasıyla bankalar bu yıl ilave büyük karşılıklar ayırmayıp takibe düşen kredi oranları kamu otoritesinin teşvikleriyle düşük tutuldu (NPL rasyosu ~%3 civarında kaldı). Dolayısıyla 2021'de karşılık ihtiyacı azaldı ve karşılıklar varlıkların daha küçük bir kısmını oluşturdu.
- ✓ *BIST bankaları bu yıl da ihtiyatlılıklarını nispeten sürdürüp aktiflerinin %1,3'ü kadar provizyon yüküne sahipken, sektör geneli %1,2'de kaldı. Bu ufak fark (+0,1 puan), özel bankaların portföylerindeki riskleri biraz daha fazla karşılamış olmasından kaynaklanabilir.*
- ➔ Kredi karşılıkları ölçümünde 2022'deki enflasyonist ortamın etkisi kritiktir. Bu dönemde enflasyonun çok yüksek olması, problemlili kredilerin reel olarak erimesine yardımcı olup; nominal kredi bakiyelerindeki şişmeler sorunlu kredilerin oranını düşük gösterdi. Ek olarak BDDK, 2022'de bazı sektörler için kredi sınırlamaları getirirse de, mevcut kredilerin takibe

atılmasını engelleyecek kolaylıklar sağlamaya devam etmesi sonucu bankaların yeni karşılık ihtiyacı sınırlı kaldı. Her ne kadar 2022’de döviz kuru ve faiz oynaklığı bazı firmaları zorlasa da, birçoğu yüksek enflasyon nedeniyle borçlarını nominal olarak daha kolay karşıladı.

✓ *Yine de sektör ortalaması 2022’de hafif yükselerek %1,4’e çıktı (2021’e göre +0,2 puan). Bu artış kamu bankalarının bazı batık kredi grupları için daha yüksek karşılık ayırmasından kaynaklanabilir; örneğin inşaat veya enerji sektöründeki bazı sorunlu krediler için ek karşılıklar ayrılmış olabilir. İlginç şekilde BIST bankalarında oran %1,3 ile değişmedi ve sektör ortalamasının altına indi (-0,1 puan). Bu, özel bankaların 2022’de ek karşılık ayırmada çok ihtiyatlı davranmadığını veya varlık büyümesinin etkisiyle oranı sabit tuttuklarını gösterir. Kamu bankaları ise belki daha temkinli davranarak bazı eski sorunlu krediler için karşılıklarını artırmış olabilir (bu da sektör ortalamasını yukarı çekti).*

➔ 2023’teki düşüşler kritik arz etmektedir. Bu yılki durum bankaların varlıklarının sadece %1’ine denk bir karşılık yükü taşıdıkları anlamına gelir ki bu oldukça düşüktür.

➔ Öncelikle 2023’te yüksek enflasyon ve kur artışı mevcut sorunlu kredi stokunu TL cinsinden küçültmeye devam etti ve NPL oranları yıl içinde geriledi. Ayrıca hükümet deprem bölgesindeki krediler ve KOBİ kredileri için yeniden yapılandırma imkanları tanıyarak bankaların sorunlu kredi karşılık ayırmalarını erteledi. Bankalar da karlılık baskısı altında ekstra karşılık ayırmaktan kaçınıp var olan karşılıklarını yeterli gördüler. Bu nedenle 2023’te yeni kredi karşılık giderleri görece düşük kaldı.

✓ *2023’te BIST ve sektör ortalaması arasında fark kalmamıştır. (her ikisi de %1,0 düzeyinde). Bu da risk maliyeti açısından kamu ve özel bankaların benzer faktörlerin etkisinde olduğu anlamına gelir. 2023’te her iki kesimde de aktif kalitesi göstergeleri (takipteki kredi oranı vs.) benzer seyretmiş, ayrıca sermaye artırımları ile riskler absorbe edilmiştir. Kamu bankaları hükümet desteğiyle sorunlu kredileri yeniden yapılandırırken, özel bankalar da aktif satışı veya tahsilatlarla karşılık ihtiyacını sınırlı düzeyde tutabilmiştir.*

✓ *Sonuç olarak kredi karşılıklarının aktiflere oranı 2020’de COVID şokuyla yükselmiş, sonrasında kademeli olarak düşmüştür. **2022-2023’te yüksek enflasyonist ortam, bankaların problemli kredi yükünü görece olarak azaltmış ve karşılık oranlarını tarihsel düzeyde düşük seviyelere çekmiştir.** Bu durum, ilerleyen dönemde enflasyon normalleşirse tersine dönebilecek olsa bile; incelenen yıllarda bankalar aktif kalitesini iyi yönetmiş görünmektedir. Özel bankalar 2020-2021’de biraz daha ihtiyatlı davranıp sektör ortalamasının üzerinde karşılık ayırırken, 2022-2023’te risk maliyeti açısından dengelenme sağlanmış ve fark kalmamıştır.*

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Faiz Gelirleri / Faiz Giderleri (Ortalama)	Faiz Gelirleri / Faiz Giderleri (Ortalama)	
2020	212,7	203,0	+9,7
2021	180,2	170,2	+1,0
2022	233,7	222,5	+11,2
2023	145,3	135,8	+9,5

- ✓ Faiz geliri/gider oranı 2020’de ~2,1 kat iken 2021’de ~1,7 kata düşmüş, 2022’de ~2,2 kat ile zirve yapmış ve 2023’te ~1,4 kata gerilemiştir. Bu dalgalanmalar, **Türkiye’de uygulanan para politikası değişikliklerinin bankaların net faiz marjları üzerindeki doğrudan etkisini ortaya koymaktadır.** 2022’deki aşırı olumlu tablo 2023’te tam tersine dönmüştür. Özel bankalar incelenen dönemde genel olarak kamu bankalarına kıyasla her yıl bir nebze daha yüksek faiz geliri/gider oranı elde ederek daha geniş bir marjla çalışmışlardır. Ancak 2023’te marjlar tüm sektörde hızla daralmış ve kârlılık baskı altına girmiştir

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Toplam Gelirler / Toplam Giderler (Ortalama)	Toplam Gelirler / Toplam Giderler (Ortalama)	
2020	183,3	177,4	+5,9
2021	171,3	160,8	+10,5
2022	220,1	215,4	+4,7
2023	152,6	145,2	+7,4

- ✓ 2020’de 1.8 civarında olan gelir/gider oranı 2021’de 1.6’ya inse de hala güçlüydü. 2022’de 2.1 ile rekor düzeye çıktı ancak 2023’te tekrar 1.45’e geriledi. Bu iniş-çıkışlar, makroekonomik dalgalanmaların bankaların karlılık dinamiklerini ne derece etkilediğini gösteriyor. BIST grubunda çoğunluğu oluşturan özel bankalar incelenen tüm yıllarda kamu ağırlıklı ortalamadan daha yüksek gelir/gider oranına sahip olarak daha karlı bir yapı sergilemişlerdir. Bu da onların gider kontrolü ve gelir üretmedeki etkinliğini yansıtmaktadır.

	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	
Yıl	Faiz Gelirleri / Toplam Varlıklar	Faiz Gelirleri / Toplam Varlıklar	Fark (Puan)
	(Ortalama)	(Ortalama)	

2020	7,5	7,3	+0,2
2021	7,8	7,4	+0,4
2022	11,0	10,2	+0,8
2023	12,1	11,6	+0,5

- Bankaların varlıklarından elde ettikleri faiz bazlı getiriyi ifade eder. Kabaca bankaların ortalama aktif getirisini (asset yield) yansıtır.
- ✓ Faizlerin artışına paralel olarak faiz gelirleri arttığı görülmekte.
- ✓ Genel olarak 2020-2021 döneminde %7 civarında olan aktif getiri, 2022-2023'te makro koşullar nedeniyle çift hanelere ulaşmıştır. Bu dönemde bankalar yüksek enflasyon ve faiz ortamını gelir lehine kullanmış, özellikle 2022'de tarihi yüksek bir faiz geliri performansı sergilemişlerdir. BIST grubunda nispeten yüksek payı olan özel bankalar aktif başına getiride her yıl sektör ortalamasının üzerinde kalmış, kamu bankalarının üstlendiği düşük faizli inisiyatifler sektör ortalamasını biraz aşağı çekmiştir. 2023'te politika değişikliği sonrası aktif getirileri yükselmeye devam etse de, 2024'e girerken yükselen mevduat maliyetleri nedeniyle net tablo farklılaşacaktır. İncelenen dönem itibarıyla faiz gelirleri bakımından bankalar varlıklarını çok iyi değerlendirmiş, ancak bunun sürdürülebilirliği ileriki dönemde faiz giderlerindeki artışa bağlı olacaktır.

	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	
Yıl	Faiz Giderleri / Toplam Varlıklar	Faiz Giderleri / Toplam Varlıklar	Fark (Puan)
	(Ortalama)	(Ortalama)	

2020	3,7	3,6	+0,1
2021	4,5	4,4	+0,1
2022	4,8	4,6	+0,2
2023	8,5	8,5	-

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Faiz Gelirleri / Toplam Gelirler (Ortalama)	Faiz Gelirleri / Toplam Gelirler (Ortalama)	
2020	88,2	89,7	-1,5
2021	87,5	89,3	-1,8
2022	84,8	85,1	-0,3
2023	78,8	79,1	-0,3

➤ *Faiz Gelirleri / Faiz Dışı Gelir + Faiz Geliri*

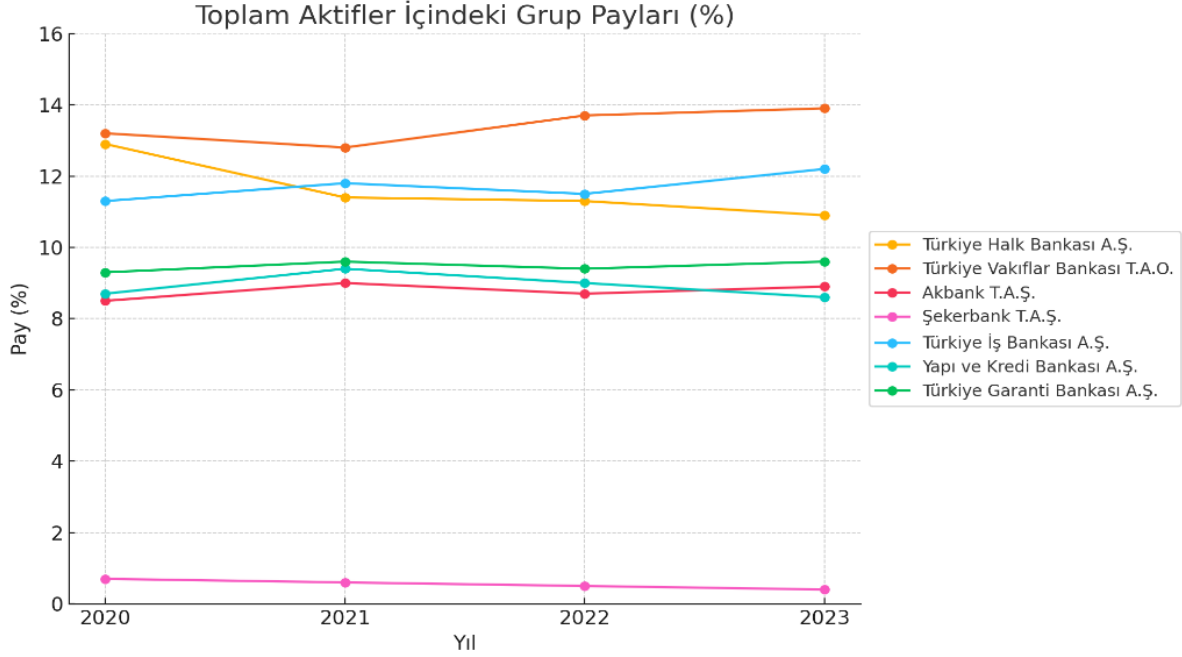
Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Faiz Giderleri / Toplam Giderler (Ortalama)	Faiz Giderleri / Toplam Giderler (Ortalama)	
2020	76,2	78,4	-2,2
2021	82,3	84,4	-2,1
2022	79,9	82,4	-2,5
2023	82,6	84,5	-1,9

Sektör Payları, %

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Toplam Aktifler	Toplam Aktifler	
2020	60,2	93,2	
2021	59,9	92,8	
2022	60,1	93,8	
2023	60,4	93,8	

➤ *Bankaların aktif büyüklüğünün yıllık artış hızını gösterir.*

- ✓ Genel olarak 2020-2023 döneminde bankacılık sektörü aktifleri enflasyon ve kur etkisiyle katlanarak büyürken, kamu bankalarının agresif kredi ve tahvil hamleleri sektör geneli büyümesini özel bankalarinkinden daha yüksek kıldı. BIST'teki mevduat bankaları, risk yönetimi ve kârlılık odaklı denge politikalarıyla aktif büyümesini daha makul hızlarda tutarken; kamu bankalarının misyon odaklı büyüme hamleleri sektör ortalamasını yukarı çekmiştir. Bu nedenle her yıl BIST bankaları aktif büyüme oranı, tüm mevduat bankaları ortalamasının yaklaşık 30-35 puan altında kalmıştır.

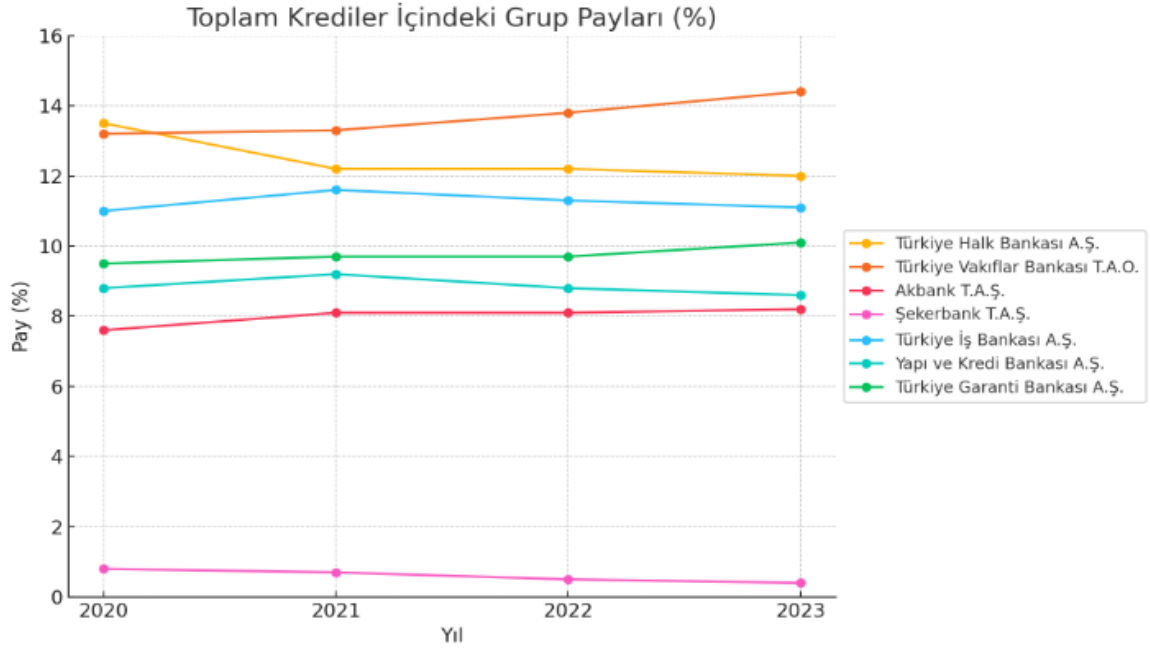

- ✓ BIST bankaları aktif büyüklüklerinde kamu bankalarının bariz üstünlüğü göze çarpıyor

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Toplam Krediler ve Alacaklar*	Toplam Krediler ve Alacaklar*	
2020	59,4	92,1	
2021	58,6	90,9	
2022	60,0	93,0	
2023	60,0	92,5	

- ✓ 2020 ve 2022'de sıçrayan kredi büyümesi, 2023'te yerini durgunluğa bırakmıştır. Bu dönemde kamu bankalarının proaktif rol aldığı yıllarda (2020, 2022) sektör ortalama kredi büyümesi

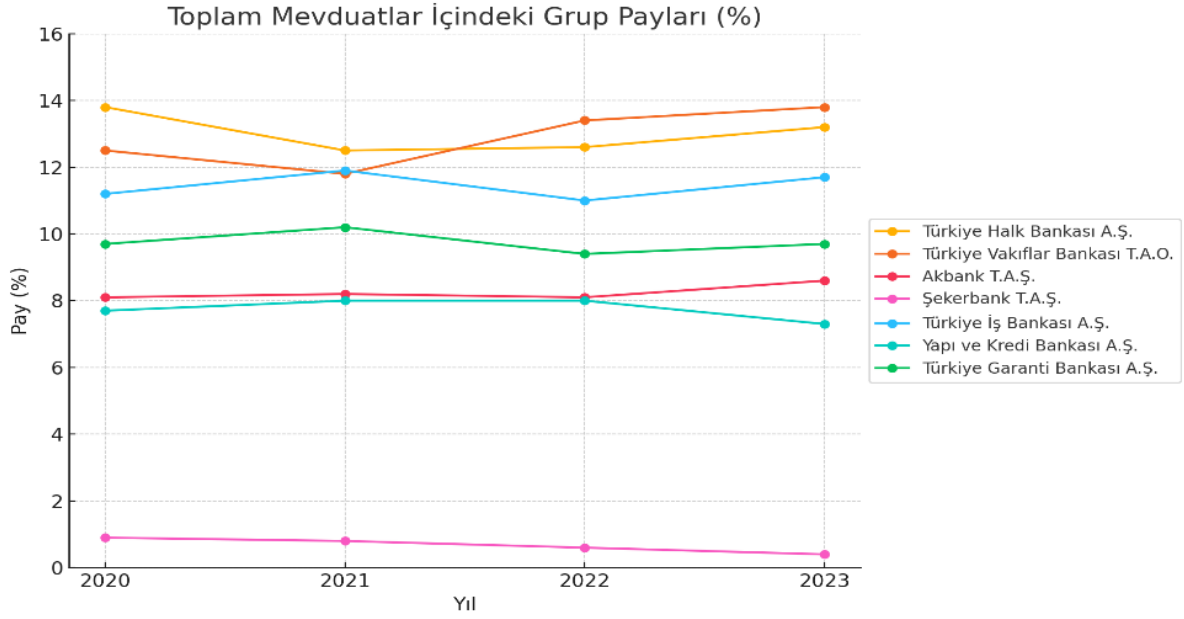
özel bankalara kıyasla daha yüksek gerçekleşmiş; 2021 ve 2023 gibi daha dengeli dönemlerde ise büyüme oranları benzer seviyelerde olmuştur.

✓ BIST grubunun kredilerdeki payının yükselmesinde kamu bankaları önemli etkiye sahip.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları Toplam Mevduat	Tüm Mevduat Bankaları Toplam Mevduat	Fark (Puan)
2020	63,9	100,0	
2021	63,4	100,0	
2022	62,9	100,0	
2023	64,6	100,0	

✓ 2020-2023 arası mevduat hacmi katlanarak büyürken en hızlı artışlar 2021-2022'de yaşanmış; BIST (özel) bankaların mevduat büyümesi genelde sektör ortalamasının biraz altında kalsa da 2023'te politikaların dengelenmesiyle aradaki fark azalmıştır.

✓ BIST bankaları içerisinde kamu bankalarının mevduat payı yüksek

Faaliyet Rasyoları

Yıl	BIST Mevduat Bankaları (Personel Gideri + Kıdem Tazminatı) / Toplam Varlıklar (Ortalama)	Tüm Mevduat Bankaları (Personel Gideri + Kıdem Tazminatı) / Toplam Varlıklar (Ortalama)	Fark (Puan)
2020	0,8	0,7	+0,1
2021	0,7	0,6	+0,1
2022	0,9	0,7	+0,2
2023	1,2	0,9	+0,3

➤ Bankaların personel maliyet verimliliğinin ölçülmesinde kullanılır.

✓ BIST grubundaki yıllara göre nispi yükseklik BIST bankalarının aktif büyüklüğünün kamu bankaları kadar hızlı artmaması ve ücret seviyelerinin biraz yüksek olmasından kaynaklanmıştır.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	(Personel Gideri + Kıdem Tazminatı) / Personel Sayısı (Bin TL)	(Personel Gideri + Kıdem Tazminatı) / Personel Sayısı (Bin TL)	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	204,3	203,4	+0,9
2021	254,8	249,5	+5,3
2022	487,3	479,1	+8,2
2023	990,3	973,1	+17,2

- Çalışan başına toplam personel maliyetini (maaş ve yan haklar + kıdem tazminatı) göstermekte. Bir başka ifadeyle çalışan başına yıllık ortalama maliyetin TL cinsinden trendini izler.
- ➔ Enflasyonun nispeten düşük seyrettiği 2020 yılında personel maaş artışlarını makul düzeylerde gerçekleştiren bankalar, pandemi etkisinde yıl içinde bazı operasyonel giderlerden kısarak (yol, prim, performans ödemeleri vs.) çalışan başı maliyetleri sınırlı tuttular.
- ➔ Enflasyonun yıl sonunda %36'ya ulaştığı 2021 yılında bankaların çalışanlarına yıl içinde ek zamlar yapması ve prim ödemelerinin artması oranı yükseltti.
- ➔ Yüksek enflasyonla tablonun dramatikleştiği 2022 yılında personel maaşlarını yıl içinde birkaç kez güncellemek durumunda kalarak; Temmuz 2022'de yapılan kapsamlı artışlar ve yılsonu enflasyon farklarıyla çalışan başına maliyetler her iki grupta da adeta patlama yapmıştır.
- ➔ Özellikle döviz kurundaki artış ve hayat pahalılığı karşısında bankalar, nitelikli çalışanlarını kaybetmemek için ücretlerde cömert davranmak zorunda kaldılar. Bu dönemde birçok bankada yıl içinde sosyal yardımlar ve ikramiyeler de yükseltildi.
- ✓ BIST bankalarında ortalama **487,3 bin TL**, sektör genelinde **479,1 bin TL** seviyesine ulaşan kişi başı maliyet, önceki yıla göre neredeyse ikiye katlanmıştır.
- ➔ Yükseliş devam ettiği 2023 yılında yaklaşık %100'lük bir artış söz konusu. Bu olağanüstü artış, 2023'te resmi enflasyonun hala yüksek seyretmesi ve özellikle yıl ortasında kamu toplu sözleşmeleriyle gelen %34'lük ara zam ve yıl sonunda yapılan ilave artışlarla bağlantılıdır.
- ➔ Bankalar, 2023'te kamu düzenlemelerinin de etkisiyle personel maaşlarını sık sık güncellemiş, ayrıca seçim yılı olması itibarıyla bazı yan haklarda (ikramiye, bonus) artışlar yaşanmıştır.
- ✓ BIST ve mevduat bankaları arasında yıllara göre belirginleşen farklar bulunmakta. Bu, özel bankaların kalifiye personeli elde tutma yarışında çok agresif davranmalarının bir sonucudur. Kamu bankaları, kamu personel zam oranlarıyla sınırlı kaldığından ortalama maliyetleri biraz daha düşük gerçekleşmiştir.
- ✓ Genel olarak daha yüksek ücret seviyeleri ve performans odaklı prim uygulamalarıyla önde gelen özel bankalar, nispeten çoğunluğunu oluşturduğu BIST bankalarının kıdem dahil personel maliyetlerinin sektör içerisinde daha yüksek seviyelerde kalmasına sebep olmuştur. Kamu bankalarında ücret skalaları daha düşük ve sabit olduğu için ortalama maliyet görece daha az kalmıştır.
- ✓ Genel olarak kişi başı yıllık maliyet, 2020'den 2023'e dört katın üzerinde artmıştır ki bu artış büyük ölçüde Türkiye'nin içinde bulunduğu yüksek enflasyonist sürecin ve TL'deki değer kaybının nominale yansımalarıdır. Özel bankalar her yıl sektör ortalamasının biraz üzerinde

maliyetle çalışmış, bu da onların daha yüksek ücret politikası ve performans primleri uygulamalarından kaynaklanmaktadır.

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Kıdem Tazminatı / Personel Sayısı (Bin TL)	(Kıdem Tazminatı / Personel Sayısı (Bin TL)	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	4,0	6,0	-2,0
2021	5,4	6,9	-1,5
2022	11,7	16,1	-4,4
2023	19,4	23,2	-3,8

- *Kıdem tazminatı ödemelerinin çalışan başına yükünü göstermekte. Kıdem tazminatı, çalışanların hizmet süresi ve maaşlarına göre biriken önemli bir yükümlülüktür.*
- ✓ *Sektör geneli ortalamasının daha yüksek olması, kamu bankaları ve küçük bankalardaki çalışan başına kıdem yükünün, BIST'teki büyük bankalardan fazla olabileceğine işaret etmektedir. Bunun nedenleri arasında, kamu bankalarında çalışan kıdem sürelerinin daha uzun olması (daha tecrübeli personel yapısı), özel bankalardaki çalışan devir hızının nispeten yüksekliği ve maaş seviyelerinin hesaplamalara yansıma biçimi sayılabilir.*
- ✓ *Büyük özel bankaların daha genç ve dinamik kadrolara sahip oluşu, özel bankaların daha geniş yer tuttuğu BIST grubunda yıllar itibarıyla çalışan başına düşen kıdem karşılığını daha düşük tutmuştur.*

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Personel Gideri / Diğer Faaliyet Giderleri	Personel Gideri / Diğer Faaliyet Giderleri	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	68,9	68,3	+0,6
2021	71,0	68,8	+2,2
2022	70,6	70,0	+0,6
2023	62,4	55,4	+7,0

- *Toplam operasyonel giderler içinde en büyük kalem olan insan kaynağı maliyetinin ağırlığını gösterir.*
- ✓ *Yıllara göre her iki grupta da operasyonel giderlerin yaklaşık üçte ikisinin çalışan maliyetlerinden oluştuğu görülüyor.*
- ➔ *2021'de artan enflasyon karşısında özel bankalar nitelikli personeli elde tutmak için ücret artışlarına gitmesiyle personel giderleri, diğer operasyonel giderlere göre daha hızlı arttı.*

Kamu bankalarında ise personel ücret artışları kamu politikalarıyla sınırlandırılmış olabileceğinden, sektör geneli oranı daha düşük kaldı.

- ✓ *Böylece 2021’de BIST bankalarında personel giderlerinin diğer giderlere oranı sektör ortalamasının 2.2 puan üzerine çıktı.*
 - ➔ 2022’de özellikle Temmuz ayında bankaların maaşlarda büyük artış yapmak durumunda kalmalarına paralel olarak diğer faaliyet giderlerinin de (özellikle yazılım, enerji, kira gibi kalemler) enflasyonla yükselmesiyle, personel giderlerinin toplam içindeki oranı yıl sonunda 2021’dekiyle aynı seviyelerde seyretti.
 - ➔ 2023 yılında personel giderlerinin diğer giderlere oranında belirgin farklılaşma göze çarpmakta.
- ✓ *BIST bankaları ile ortalama sektör arasındaki fark 7 puanlık fark.*
- ✓ *Farklılaşmadaki muhtemel nedenler şöyle sıralanabilir:*
 - 2023’te kamu bankalarının personel dışı harcamalarının (örneğin dijital altyapı yatırımları, güvenlik, bakım vb.) veya tek seferlik giderlerinin özel bankalara göre daha fazla artmış olması. (Kamu bankaları 2023’te operasyonel olarak yeniden yapılanma ve teknoloji yenileme gibi konulara ağırlık vermiş olabilir.)
 - Kamu bankalarının enflasyon karşısında personel maaşlarını özel bankalar kadar agresif arttırmamaları, dolayısıyla personel gider payının düşmesi
 - Özel bankalar 2023’te maliyet kısıntısına giderken ilk tasarrufu personel dışı harcamalardan yapmış ve personel maliyetlerini yüksek tutarak kalifiye çalışanlarını korumaya öncelik vermişlerdir. Bu da BIST grubunda personel gideri payının hala daha yüksek kalmasına yol açmıştır.
- ✓ *Genel olarak, 2020-2022 döneminde personel giderlerinin toplam operasyonel giderler içindeki payı %65-70 bandında seyretmiş, 2023’te ise makas açılarak kamu ve özel banka grupları arasındaki farklılaşma, BIST ve mevduat bankaları arasında farklılaşmaya da yansımıştır.*

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Diğer Faaliyet Giderleri / Toplam Varlıklar	Diğer Faaliyet Giderleri / Toplam Varlıklar	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	1,1	1,0	+0,1
2021	0,9	0,8	+0,1
2022	1,2	1,0	+0,2
2023	1,7	1,6	+0,1

- *Faaliyet giderleri içinde faiz dışı olan tüm operasyonel masrafların toplam varlıklara oranı, bankaların varlık büyüklükleri içerisinde operasyonel maliyet yükünün payını gösterir.*
- ➔ Pandemi nedeniyle birçok operasyonel harcamanın (seyahat, şube faaliyetleri vb.) azalmasının karşısında varlıkların büyümeye devam etmesiyle 2020’de bu giderlerin aktiflere oranı düşük kaldı.
- ➔ 2021’de varlık tarafında güçlü genişleme (yüksek enflasyon ve kredi büyümesiyle) sürerken giderlerde sıkı kontrol politikaları devam ettirildi. Birçok banka dijitalleşmeyle verimliliği

artırmak suretiyle maliyet artışını sınırlayarak varlık başına operasyonel gider yükünün düşük tutulmasına gayret gösterdi.

- ➔ Diğer faaliyet giderlerinin aktiflere oranının tekrar yükselişe geçtiği 2022’de enflasyondaki sert yükselişin bankaların operasyon giderlerini nominal olarak yükseltmesi etkenleri bulunmakta. Özellikle yıl ortasında personel maaşlarına yüksek zamlar yapmak zorunda kalan bankalar enerji, teknoloji, kira gibi giderlerin de artan enflasyonist yüküne katlanmak durumunda kaldı. Bu süreçte her ne kadar varlıklar da büyük oranda büyümüş olsa da (bankaların aktif toplamı 2022’de yaklaşık ikiye katlandı), gider artışı bir ölçüde daha yüksek kalmış ve diğer gider/aktif oranını yukarı çekmiştir.
- ✓ *Özel bankaların payının nispeten yüksek olduğu BIST bankalarında bu oranın sektör ortalamasından hafifçe yüksek seyretmesinin altında, özel bankaların müşteri hizmet kalitesini korumak için yaptıkları görece yüksek harcamaların ve kamu bankalarının ölçek ekonomisiyle daha düşük birim maliyet yakalaması gibi faktörlerin olduğu söylenebilir.*
- ➔ Oranın her iki segmentte de artışının sürdüğü 2023 yılında devam edegelen yüksek enflasyon nedeniyle personel ücretlerine yıl içinde tekrar yapılan zamlar, bilgi teknolojileri yatırımları ve şube giderlerindeki artışların etkileri bulunmakta. Ayrıca 2023’te faiz hadlerinin yükselmesinin varlıkları nominal olarak büyütmesine karşın, bankaların aktif büyümesinin 2022’ye göre nispeten yavaşlaması gibi durumların giderlerin aktiflere oranının yüksek seyredişinin devamlılığında etkisi olmuştur.
- ✓ *BIST bankalarında bu oranın görece daha yüksek kalmıştır. 2023’te özellikle özel bankalar, nitelikli çalışanları elde tutmak için daha yüksek ücret artışlarına gitmiş; bu da operasyonel giderlerinin varlıklarına oranla sektör ortalamasından fazla olmasına yol açmıştır.*
- ✓ *Her iki banka grubunda da özetle 2020-21’de düşük kalan operasyonel gider yükü, 2022 ve özellikle 2023’te enflasyonun maliyetlere yansımalarıyla belirgin biçimde artış göstermiştir.*

Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Faaliyet Brüt Karı / Toplam Varlıklar	Faaliyet Brüt Karı / Toplam Varlıklar	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	4,9	4,6	+0,3
2021	4,4	3,9	+0,5
2022	8,2	7,4	+0,8
2023	6,8	6,1	+0,7

- *Bankaların faiz ve faiz dışı gelirleri toplamından oluşan brüt gelirlerinin) toplam varlıklara oranı, bankaların gelir yaratma performansını göstermektedir.*
- ➔ Pandeminin etkili olduğu 2020 yılında düşük faiz politikasıyla kredi hacmi artırılmış ancak kredi faizlerindeki düşüş ve bazı ücret/komisyon gelirlerindeki yavaşlama nedeniyle gelirler sınırlı kaldı.
- ✓ *BIST bankaları, özellikle ücret ve komisyon kalemlerindeki çeşitlilik sayesinde 2020’de sektör ortalamasının nispeten üzerinde brüt kârlılık elde etmiştir (+0.3 puan).*
- ✓ *2021’de brüt kârlılık oranlarında küçük bir düşüş görülmüştür (BIST %4.4, sektör %3.9).*

- ➔ 2021'e gelindiğinde yılın ilk yarısında yüksek politika faiziyle kredi büyümesi yavaşlamış, ikinci yarıda faiz indirimleriyle kredi hacmi artsa da enflasyonun %36'ya çıkması bankaların reel gelirlerini aşındırmıştır. Ayrıca mevduat faizlerinin yükselmesi net faiz marjını daraltarak brüt kâr büyümesini sınırlamıştır.
- ✓ *Bu dönem özel bankaların ürün çeşitlendirmesi, fiyatlama ve müşteri tabanı ile gelir yaratmada daha başarılı oluşunun etkisiyle, özel bankaların payının daha yüksek olduğu BIST mevduat bankalarını ortalaması bu dönem de sektörün üzerinde çıkmıştır.*
- ✓ *Ek olarak 2021'de sektör genelinde faiz giderlerinin faiz gelirlerinden daha hızlı artmasıyla net faiz marjı %2.9 seviyelerine geriledi. Bu durum brüt kârlılık oranının yüksek kalmasını engelleyen bir diğer etken.*
- ➔ Enflasyonist ortam ve negatif reel faiz sayesinde bankaların faiz marjları ve diğer gelirlerinin patlama yaptığı 2022 yılı brüt kârlılık açısından olağanüstü bir yıl oldu. Bu artışta, kredi faiz gelirlerindeki sıçrama, TÜFE'ye endeksli menkul kıymet getirileri ve artan işlem hacimleriyle yükselen ücret-komisyon gelirleri rol oynadı.
- ✓ *BIST mevduat bankalarının yine sektör genelinden daha yüksek brüt kârlılık sergilemesinde (+0,8 puan) kamu bankalarının daha düşük faizli kredi kullandırmaları nedeniyle faiz gelirlerinin görece sınırlı kalması ve ellerindeki düşük getirili devlet tahvillerinin getirilerinin özel bankalara kıyasla daha düşük olmasına karşın özel bankaların piyasa dinamiklerine daha hızlı uyum sağlayarak yüksek getirili aktiflere yönelmesinin büyük etkisi bulunmakta.*
- ➔ Brüt kârlılık oranlarının bir miktar gerileme gösterdiği 2023 yılında faiz oranlarındaki keskin artış, brüt faiz gelirlerini nominal olarak yükseltse de aynı anda faiz giderleri de arttığı için karlılık etkisi sınırlı kaldı. Ayrıca 2022'deki yüksek kârlılık bazının üzerine 2023'te bankalar, artan karşılık ihtiyaçları ve operasyonel giderler nedeniyle brüt kârlarını aynı oranda büyütemediler.
- ✓ *Yine de 2023 yılında BIST bankalarının brüt kâr/aktif oranı sektör ortalamasının üzerinde seyretmeye devam etmiştir*
- ✓ *Faaliyet brüt kârlılığı 2020-21'de düşük seyrettikten sonra 2022'de zirve yapmış, 2023'te ise faiz artışları ve maliyet baskılarıyla bir miktar düşüş göstermiştir.*
- ✓ *Özel bankaların gelir yaratma ve marj yönetimindeki esneklikleri sayesinde genel olarak sektör ortalamasından daha yüksek brüt kârlılık oranları elde etmesi, özel bankalar payının daha geniş yer tuttuğu BIST mevduat bankalarının brüt karlılık ortalamalarını sektör ortalamasının üzerinde tutmuştur.*

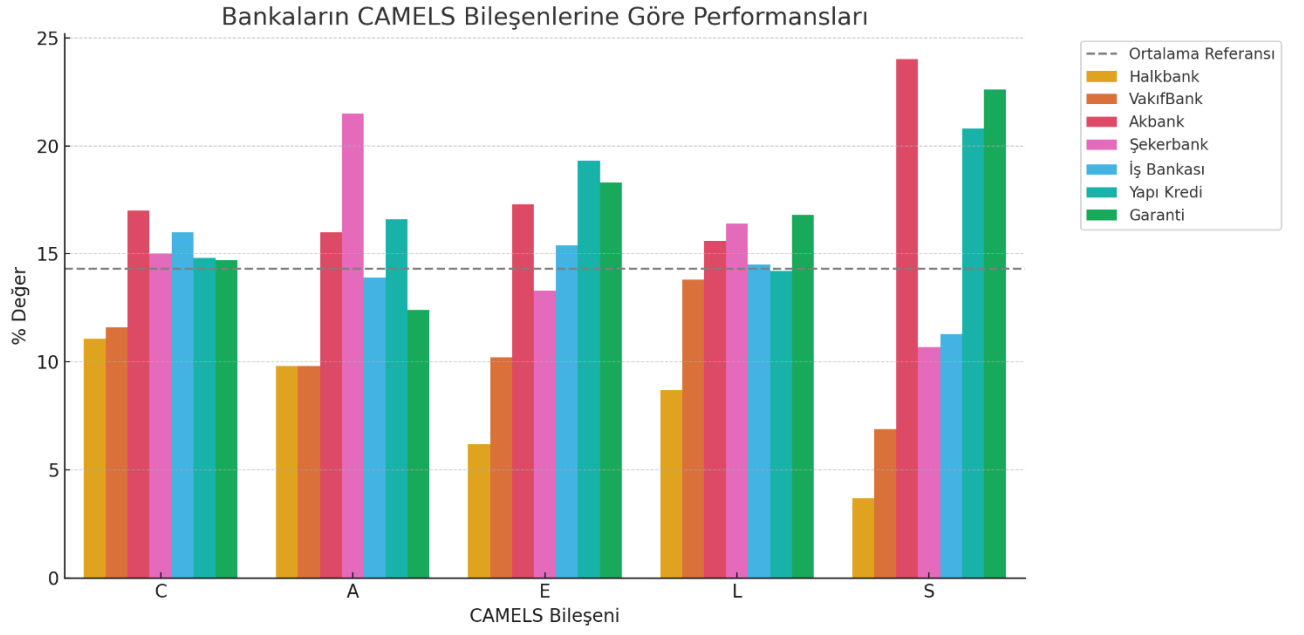
Yıl	BIST Mevduat Bankaları	Tüm Mevduat Bankaları	Fark (Puan)
	Net Faaliyet Karı(Zararı) / Toplam Varlıklar	Net Faaliyet Karı(Zararı) / Toplam Varlıklar	
	(Ortalama)	(Ortalama)	
2020	1,0	1,1	-0,1
2021	1,1	1,1	-
2022	4,2	3,8	+0,4
2023	2,7	2,6	+0,1

- *Bankaların ana faaliyetlerinden elde ettikleri net kârlılığı gösteren önemli bir performans göstergesidir.*
- ➔ Pandemi etkisinde ekonomik yavaşlamaların görüldüğü 2020 yılında kredi genişlemesine rağmen bankaların net kâr marjları baskılandı.
- ➔ Ekonominin enflasyonist etkiyle toparladığı ve faizlerin düşük seyrettiği 2021 yılının dalgalı ortamında bankaların net kârlılığı ancak %1.1 düzeyine çıkabildi.
- ➔ Bu dönemde kısa vadeli mevduat maliyetlerinin hızla yükselmesi net faiz marjını daraltarak kârlılığı sınırlı tuttu.
- ➔ 2022'deki çarpıcı artış negatif reel faiz ortamının ve genişleyici politikaların bankalara yarattığı yüksek net faiz gelirlerinden kaynaklanmaktadır. TL'deki değer kaybının hızlandığı bu dönemde, mevduat faizleri politika gereği görece düşük tutulurken kredi faizleri ve getiriler nominal olarak artış gösterdi.
- ➔ Ek olarak bankalar TÜFE'ye endeksli devlet tahvillerinden ve yüksek kredi hacimlerinden büyük faiz getirileri elde etti. Karşılık giderlerinin de yüksek enflasyon sayesinde reel olarak düşük kalmasıyla bu dönemde bankaların net faaliyet kârı varlıkların önemli bir kısmına tekabül etti.
- *Bu artış özel bankaların payının daha yüksek olduğu BIST mevduat bankalarında sektör ortalamasından nispeten daha güçlü gerçekleşti (0.4 puan daha yüksek) Zira kamu bankaları (sektör geneli içinde) düşük faizli kredi verme misyonuyla kârlılık konusunda daha geride kaldılar. Nitekim 2022'de özel bankaların net kârları katlanırken kamu bankalarının kâr artışı sınırlı kaldı.*
- ➔ Temelde seçim sonrasında uygulanan politika değişikliğiyle faiz oranlarının hızla yükselmesi etkisiyle 2023 yılında her iki banka grubunun da karlılıklarında bariz düşüş gerçekleşti. Bankalar bu dönem 2022'deki kadar yüksek kredi spread'lerine artık sahip olamadıkları için net faiz gelirleri azaldı.
- ➔ Ek olarak 2023 başında yaşanan büyük deprem felaketi bölgesindeki bazı kredi geri ödemelerindeki aksaklıklar ve bu dönemde personel maliyetlerindeki enflasyon kaynaklı ciddi artışlar karlılık durumlarına olumsuz yansıdı.
- *BIST bankalarının net faaliyet kârı oranı hala sektör ortalamasının biraz üzerinde kalmakla birlikte fark 2022'ye göre azalmıştır. Sonuç olarak 2020-2021 döneminde düşük seyreden net faaliyet kârlılığı 2022'de zirve yapıp 2023'te yeniden normalize olmuş; kamu bankalarının politika gereği üstlendiği yükler nedeniyle BIST bankaları 2022 ve 2023'te bir miktar daha yüksek kârlılık oranı yakalamıştır.*

Bankalar (BIST) %	C	A	M	E	L	S	C Sapma	A Sapma	M Sapma	E Sapma	L Sapma	S Sapma	Toplam
Halk Bankası (HALKB)	11,06	9,8	-	6,2	8,7	3,7	-3,24	-4,48	-	-8,1	-5,6	-10,6	-32,02
VakıfBank (VAKBN)	11,6	9,8	-	10,2	13,8	6,9	-2,7	-4,48	-	-4,1	-0,5	-7,4	-19,8
Akbank (AKBNK)	17,0	16	-	17,3	15,6	24,0	+2,7	1,72	-	3,0	1,3	9,7	18,42
Şekerbank (SKBNK)	15,0	21,5	-	13,3	16,4	10,7	+0,7	7,22	-	-1	2,1	-3,6	5,42
Türkiye İş Bankası (ISCTR)	16,0	13,9	-	15,4	14,5	11,3	+1,7	-0,38	-	1,1	0,2	-3,0	-0,38
Yapı Kredi (YKBNK)	14,8	16,6	-	19,3	14,2	20,8	+0,5	2,32	-	5,0	-0,1	6,5	14,22
Garanti (GARAN)	14,7	12,4	-	18,3	16,8	22,6	+0,4	-1,88	-	4,0	2,5	8,3	13,32
Ortalama (%)	14,3	14,28	-	14,3	14,3	14,3	[1,7]	[3,21]	-	[3,75]	[1,75]	[7,01]	0

- ❖ C: Sermaye Yeteliliği
- ❖ A: Aktif Kalitesi / Donuk Alacaklar
- ❖ M: -
- ❖ E: Özkaynak Karlılığı (ROE)
- ❖ L: Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler (Liquid Assets / Short-Term Liabilities)
- ❖ S: Net Faaliyet Karı / Toplam Varlıklar (Net Operating Profit / Total Assets)

- **AKBNK:** Camels bileşenlerinin her birinde pozitif ayrışıyor. Mevcut yıllarda BIST'te işlem gören bankalar arasında en yüksek performansa sahip banka. CAMELS bazında örnek performansa sahip olmakla beraber sermaye yapısı ve karlılık bakımından oldukça güçlü görünüm sergileyen banka piyasa risklerine karşı da oldukça dayanıklı.
- **YKBNK:** Özellikle piyasa riskine karşı oldukça güçlü görünümde. Genel olarak yüksek performanslı bankalardan biri. CAMELS'in tüm bileşenlerinde pozitif eğilim göstermekte.
- **GARAN:** Risk yönetimi ve karlılıkta oldukça güçlü. CAMELS bileşenlerinde sağlam ve dirençli bir banka.
- **SKBNK:** Aktif kalitesindeki yüksekliğe piyasa riskine duyarlılık eşlik etmekte. Banka özellikle aktif yönetiminde başarılı. Ancak piyasa şoklarına karşı nispeten daha hassas olabilir.
- **ISCTR:** CAMELS sistemine göre dengeli bir banka. Risk ve performans dağılımı oldukça istikrarlı.
- **VAKBN:** Halkbank'a göre daha iyi görünümde olsa da CAMELS ortalamalarının altında bir performansa sahip. Kamu bankalarının düşük performansı dikkat çekiyor.
- **HALKB:** Karlılık ve piyasa riskinde en olumsuz görünümlere sahip banka. CAMELS sistemine göre sistemdeki en zayıf profile sahip. Finansal dayanıklılığı düşük olup piyasa şoklarına hassasiyeti yüksek.

C – Sermaye Yeterliliği

- **En yüksek:** Akbank (17), İş Bankası (16)
 - **En düşük:** Halkbank (11,06), VakıfBank (11,6)
- ➔ Akbank ve İş Bankası güçlü sermaye tamponlarına sahipken kamu bankaları ortalamanın oldukça altında kalmış.

A – Aktif Kalitesi

- **En yüksek:** Şekerbank (21,5)
 - **Ortalama üstü:** YKB, Akbank
 - **En düşük:** Halkbank, VakıfBank
- ➔ Şekerbank bu alanda ciddi şekilde ayrışıyor, bu da sorunlu kredi oranının düşük ve/veya varlık yönetiminde başarılı olduğunu göstermekte.

E – Karlılık

- **En yüksek:** Akbank (17,3), Garanti (18,3), YKB (19,3)
 - **En düşük:** Halkbank (6,2), VakıfBank (10,2)
- ➔ Özel bankalar daha kârlı çalışıyor. Kamu bankalarının düşük faiz marjları ve geniş kredi arzlarının etkisi net biçimde gözükmemekte.

L – Likidite

- **Yüksek:** Garanti (16,8), YKB (14,2)
- **Düşük:** Halkbank (8,7)
→ Garanti ve YKB nakit pozisyonunu iyi yönetip Halkbank bu konuda kırılgan gözüküyor.

S – Piyasa Riskine Duyarlılık

- **En yüksek:** Akbank (24,0), Garanti (22,6)
- **En düşük:** Halkbank (3,7), VakıfBank (6,9)
→ Akbank ve Garanti dalgalanmalara karşı daha dayanıklı görünüme sahip olup Halkbank ciddi şekilde ortalamanın altında.

2020-2023 dönemine ait kapsamlı analiz, ilgili finansal göstergelerdeki değişimleri ve BIST'teki mevduat bankaları ile tüm mevduat bankaları ortalamaları arasındaki farkları makroekonomik gelişmeler ışığında ortaya koymuştur. Sonuçlar, ekonomik politika değişimlerinin ve piyasa koşullarının bankacılık sektörünün performans metriklerini ne denli etkilediğini net bir şekilde göstermektedir. Bankalar, bu dalgalı konjonktürde kârlılıklarını korumak adına stratejilerini değişen şartlara uyarlamış; BIST'te işlem gören mevduat bankalarının tüm mevduat bankaları içerisinde büyüme, kârlılık gibi pek çok açıdan ayrışmalar gözlemlenmiştir. Bu dönemde kamu bankaları ekonomik istikrara destek misyonuyla daha agresif büyüme fakat daha düşük kârlılık pahasına çalışırken, özel bankalar daha temkinli büyüüp verimlilik ve kârlılığa odaklanma eğiliminde olmuşlardır. Makro koşullar normalleştiğinde bu göstergelerin de daha sürdürülebilir seviyelere dönmesi beklenebilir. Ancak analiz edilen dönem, sıra dışı koşullar altında bankacılık rasyolarının nasıl hareket edebileceğine dair önemli veriler sunmaktadır. Verilerin CAMELS bileşenleri ışığındaki bu analizleri gelecekte uygulanacak hem makroekonomik politikalara hem de makroekonomik gelişmelere göre bankacılık sektörünün alabileceği pozisyonlara ve bilhassa sektör içerisinde borsada işlem gören bankaların yatırım yapılabiliirliğinin ölçülmesi açısından ciddi önem arz etmektedir.

Mert Emin SOYLU